

Національний університет водного господарства та природокористування
Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра менеджменту та публічного врядування

*Пояснювальна записка
до кваліфікаційної магістерської роботи*

магістр
(рівень вищої освіти)

на тему:

**ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ДЕРЖАВНОГО
РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКОМ БЕЗБАР'ЄРНОГО
ТУРИЗМУ (НА ПРИКЛАДІ ВАРКОВИЦЬКОЇ
СІЛЬСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ
ДУБЕНСЬКОГО РАЙОНУ, РІВНЕНСЬКОЇ
ОБЛАСТІ)**

Виконав: студент 2 курсу, групи ДСз-21м
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
Омелянюк Павло Олександрович

Керівник: К.е.н., доцент кафедри менеджменту
та публічного врядування
Маланчук Лариса Олексіївна

Рецензент: к.п.н., доцент кафедри менеджменту
та публічного врядування
Мартинюк Галина Федорівна

Рівне – 2023

Національний університет водного господарства
та природокористування
(повне найменування вищого навчального закладу)

Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра менеджменту та публічного врядування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри
менеджменту та публічного
врядування

_____ (Л.Х. Тихончук)
“ _ ” _____ 2023 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ
Омелянюку Павлу Олександровичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Шляхи покращення державного регулювання розвитком безбар'єрного туризму (на прикладі Варковицької сільської територіальної громади Дубенського району, Рівненської області)

Керівник роботи: к.е.н., доцент Маланчук Л.О.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від “ 9 ” листопада 2023 року С №-1323

2. Строк подання студентом роботи «10» грудня» 2023 року

3. Вихідні дані до роботи: нормативно-правові акти, розпорядження органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, статистичні дані Державної служби статистики, підручники, посібники, монографії, періодичні видання.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1. Теоретичні аспекти державного регулювання безбар'єрним туризмом. 2. Аналіз потенціалу сільської територіальної громади Дубенського району для розвитку безбар'єрного туризму 3. Шляхи покращення державного регулювання розвитком безбар'єрного туризму в Варковицькій сільській територіальній громаді.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) 1. Мета, завдання, предмет та об'єкт дослідження. 2 Основні аспекти які роблять безбар'єрним туризм важливим для країни. 3. Відомості про Варковицьку територіальну громаду 4. Доходи сільського бюджету в Варковицькій сільській територіальній громаді станом на початок 2022 рік 5. Структура податкових надходжень та видатків на початок 2022 року рік

бюджету Варковицької сільської територіальної громади. 6. Переваги Варковицької територіальної громади для розвитку безбар'єрного туризму. 7. Заходи вдосконалення державного регулювання розвитком безбар'єрного туризму в територіальних громадах 8. Стратегія розвитку безбар'єрного туризму в Варковицької сільської територіальної громади.

Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Маланчук Л.О., доцент	11.11.2023	
Розділ 2	Маланчук Л.О., доцент	18.11.2023	
Розділ 3	Маланчук Л.О., доцент	02.12.2023	

7. Дата видачі завдання « 11» листопада 2023 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів магістерської роботи	Строк виконання етапів	Примітка
1.	Вступ Розділ 1. Теоретичний розділ	11.11.23- 17.11.23	
2.	Розділ 2. Аналітичний розділ	18.11.23- 01.12.23	
3.	Розділ 3. Проектування, обґрунтування, оптимальні рішення, їх впровадження	02.12.23- 08.12.23	
4.	Перевірка випускної кваліфікаційної роботи на наявність текстових збігів, оформлення презентації, документів та підготовка до захисту	09.12.23- 15.12.23	

Студентка

(підпис)

П.О. Омелянюк
(прізвище та ініціали)

Керівник магістерської роботи

(підпис)

Л.О.Маланчук
(прізвище та ініціали)

Ім'я користувача:
Павло Олександрович Омелянук

ID перевірки:
1016026575

Дата перевірки:
20.12.2023 21:26:03 EET

Тип перевірки:
Doc vs Library

Дата звіту:
20.12.2023 21:28:12 EET

ID користувача:
2844

Назва документа: Диплом Омелянук.docx

Кількість сторінок: 98 Кількість слів: 21425 Кількість символів: 174507 Розмір файлу: 538.21 KB ID файлу: 1015715389

6.69% Схожість

Найбільша схожість: 2.6% з джерелом з Бібліотеки (ID файлу: 1004148935)

Пошук збігів з Інтернетом не проводився

6.69% Джерела з Бібліотеки

653

Сторінка 100

0.86% Цитат

Цитати

8

Сторінка 101

Вилучення списку бібліографічних посилань виключено

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

АКТ

перевірки випускної кваліфікаційної роботи на наявність текстових збігів

Відповідно до даних сервісу Unichesk файл «Диплом Омелянюк.docx»,

автор: Омелянюк Павло Олександрович

містить 93,31% авторського тексту.

20.12.2023

(підпис)

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ БЕЗБАР'ЄРНИМ ТУРИЗМОМ.....	10
1.1. Сутність державного регулювання безбар'єрного туризму.....	10
1.2. Правові аспекти розвитку безбар'єрного туризму в Україні	19
1.3. Зарубіжний досвід державного управління розвитком безбар'єрного туризму	27
Висновки до розділу 1	32
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ДУБЕНСЬКОГО РАЙОНУ ДЛЯ РОЗВИТКУ БЕЗБАР'ЄРНОГО ТУРИЗМУ ...	35
2.1. Загальна характеристика Варковицької сільської територіальної громади.	35
2.2. Оцінка фінансового забезпечення в Варковицької сільської територіальної громади.....	43
2.3. Аналіз недоліків державного регулювання розвитком безбар'єрного туризму в Варковицької сільської територіальної громади	55
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКОМ БЕЗБАР'ЄРНОГО ТУРИЗМУ В ВАРКОВИЦЬКОЇ СІЛЬСЬКІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ	64
3.1. Напрями вирішення проблем розвитку безбар'єрного туризму в Україні ..	64
3.2. Заходи вдосконалення державного регулювання розвитком безбар'єрного туризму в територіальній громаді	70
3.3. Розробка стратегії розвитку безбар'єрного туризму в Варковицької сільської територіальної громади.....	79
Висновки до розділу 3.....	92
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	95
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	103

ВСТУП

Актуальність теми. Безбар'єрний туризм є невід'ємною складовою сучасної туристичної індустрії. Зростаюче визнання потреб та прав осіб з інвалідністю підштовхує світ туризму до створення середовища, яке було б доступним та придатним для всіх, незалежно від їхніх фізичних обмежень. Уявлення про те, що туризм обмежується лише здоровими та мобільними людьми, поступово втрачає актуальність. Зростаюча кількість осіб з різними видами обмежень прагне насолоджуватися подорожами так само, як і будь-який інший турист. Це вимагає від туристичних компаній, громадських установ та урядових органів більшої уваги до створення доступних і безбар'єрних умов для всіх. Забезпечення доступних туристичних маршрутів, готелів, музеїв, природних парків та інших туристичних об'єктів – це лише початок. Важливо враховувати індивідуальні потреби кожної людини та створювати середовище, яке дозволить усім насолоджуватися подорожами вільно, без стресу та обмежень. Такий підхід до туризму не лише забезпечує можливість відпочинку для людей з інвалідністю, але також розширює горизонти розуміння та сприяє створенню більш різноманітного суспільства. Цей вид туризму поділяється на кілька категорій, враховуючи різні види обмежень, такі як вади зору, вади слуху та мовлення, а також вади опорно-рухової системи та інші. Ці категорії туризму, на жаль, ще не завжди отримують належну увагу та розвиток у багатьох країнах. Проте, це дуже важлива галузь, яка сприяє соціальній інтеграції та рівноправ'ю для осіб з інвалідністю. Розвиток туризму для цих категорій осіб сприяє розширенню їхніх можливостей і надає їм можливість насолоджуватися всіма перевагами подорожей та відкриттями, які світ туризму пропонує.

Вивчення розвитку безбар'єрного туризму, його актуальність та шляхи розвитку за підтримки держави, розглянуто в працях різних вчених, зокрема: Бейдика О.О., Мальської М.П., Наumenко Л.Ю., Турініної І.М., Хруща Ю.М. та інших.

Мета дипломної роботи – дослідження та розробка практичних рекомендацій щодо покращення державного регулювання розвитком безбар'єрного туризму.

Для досягнення мети визначено такі *завдання*:

- навести сутність державного регулювання безбар'єрного туризму;
- розглянути правові аспекти розвитку безбар'єрного туризму в Україні;
- навести зарубіжний досвід державного управління розвитком безбар'єрного туризму;
- описати загальна характеристика Варковицької сільської територіальної громади;
- провести оцінку фінансового забезпечення в Варковицької сільської територіальної громади;
- провести аналіз недоліків державного регулювання розвитком безбар'єрного туризму в Варковицької сільської територіальної громади;
- навести напрями вирішення проблем розвитку безбар'єрного туризму в Україні;
- запропонувати заходи вдосконалення державного регулювання розвитком безбар'єрного туризму в територіальній громаді;
- розробити стратегію розвитку безбар'єрного туризму в Варковицької сільської територіальної громади

Об'єктом дипломної роботи є процес вдосконалення державного регулювання розвитком безбар'єрного туризму.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні основи та практичні аспекти вдосконалення державного регулювання розвитком безбар'єрного туризму на прикладі Варковицької сільської територіальної громади Дубенського району, Рівненської області.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої в кваліфікаційній роботі мети були використані загальнонаукові та спеціальні методи наукового

дослідження: аналізу та синтезу, систематизації, компаративний, класифікації, термінологічний, проблемно-орієнтовний.

Інформаційну базу дослідження становлять: закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України; довідкові та інструктивні матеріали; наукові праці різних жанрів інших авторів; періодичні видання; інформаційні матеріали, розміщені в мережі Інтернет.

Практичне значення результатів дослідження: полягає у розробці та науковому обґрунтуванні рекомендацій щодо напрямів вдосконалення державного регулювання розвитком безбар'єрного туризму на прикладі Варковицької сільської територіальної громади Дубенського району, Рівненської області.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ БЕЗБАР'ЄРНИМ ТУРИЗМОМ

1.1. Сутність державного регулювання безбар'єрного туризму

Сучасний туризм в Україні характеризується нерівномірним розвитком різних його видів. Безбар'єрний туризм, орієнтований на задоволення потреб туристів з різними фізичними обмеженнями, є відносно новим напрямком, який наразі перебуває на етапі впровадження. При цьому екскурсійний, пізнавальний та рекреаційний туризм наближаються до стадії зрілості, а діловий туризм зафіксований на етапі зростання. Безбар'єрний туризм не лише спрямований на створення умов доступності для всіх категорій туристів, але й передбачає формування комплексного туристичного продукту, враховуючи специфічні потреби маломобільних осіб та їхніх супроводжуючих. Цей напрямок діяльності має потенціал для подальшого розвитку та внесення вкладу в створення більш інклюзивного та різноманітного туристичного середовища в Україні.

В табл.1.1. наведено існуючі підходи до визначення дефініції «безбар'єрний туризм».

Таблиця 1.1

Існуючі підходи до визначення дефініції «безбар'єрний туризм»

Автор/Джерело	Визначення
Рекомендації по доступному туризму Прийняті на підставі резолюції A / RES / 637 (XX) Генеральної Асамблеї ЮНВТО в серпні 2013 р [41]	«Туризм, доступний для усіх Це форма туризму, яка включає в себе процес співпраці між різними учасниками сфери туризму, який дозволяє людям з особливими потребами в доступності, враховуючи мобільну, візуальну, слухову і когнітивну складові доступності, функціонувати незалежно, на рівних умовах з почуттям власної гідності через надання універсальних туристичних продуктів, послуг і середовища» [41]
Саймон Дарсі «Доступний туризм: поняття та проблеми»	«Доступний туризм – це процес надання інвалідам та літнім людям можливість самостійно і справедливо і гідно функціонувати шляхом надання універсальних туристичних продуктів, послуг та навколишнього середовища» [59]

Продовження табл.1.1

1	2
О.І.Волошинський, І.А.Горбаць, А.К.Мацелюх. [10, с.98]	«Адаптивний туризм – туризм для осіб з інвалідністю та осіб із відхиленнями у стані здоров'я, новий вид адаптивної рухової реакції, фізичної реабілітації, оздоровлення і соціальної інтеграції зазначеної категорії людей» [10]
Л.Ю.Науменко [23, с.24]	«Адаптивний туризм – це реабілітаційний напрям розвитку туристичних послуг, і пропонують таке визначення: адаптивний туризм – це комплекс взаємовідносин соціального, спортивно-оздоровчого, медичного, психологічного чи іншого характеру, що зумовлюють специфіку туристичного продукту під час надання туристичних послуг особам з особливими потребами» [23]
О.І. Топалова [37, с.87]	«Адаптивний туризм – це відносно новий вид туристичної діяльності, розрахований на людей з інвалідністю, який є видом адаптивної рухової рекреації та сприяє фізичній реабілітації, оздоровленню та соціальній інтеграції особливої соціальної категорії населення» [37]

Додамо що, Ліханос та Байдаков підкреслюють, що термін «доступний туризм» може мати різні аспекти, і серед них особливу увагу привертає фінансова доступність. Однак для осіб з інвалідністю важливим є не лише аспект фінансів, але і питання фізичної доступності. Таким чином, термін «доступність» у цьому контексті отримує більш широке трактування. У загальному розумінні, «доступний туризм» можна визначити як послугу в галузі туризму, яка призначена для всіх категорій споживачів, незалежно від віку, фізичних можливостей конкретної людини чи наявності інвалідності. Такий підхід розглядає туризм як відкритий для широкого кола осіб, надаючи можливість кожному насолоджуватися подорожами та відкривати для себе нові місця. Водночас, термін «доступний туризм» іноді асоціюється із малобюджетними турами. Таким чином, визначення та розуміння цього терміну може варіюватися в залежності від контексту і підходу .

Отже, безбар'єрний туризм, спрямований на осіб з інвалідністю, стає все більш популярним у всьому світі, займаючи 10% від загальної кількості туристів. Люди з особливими фізичними потребами виражають справедливе бажання отримати від суспільства відкритість та вільний доступ до всіх загальних ресурсів, включаючи відпочинкові зони, туристичні маршрути, об'єкти архітектури та природи, парки і пляжі. Туризм для людей з інвалідністю приймає різні форми, такі як реабілітаційний туризм, корекційно-

освітній туризм та доступний туризм, і спрямований на задоволення рекреаційних потреб цільової аудиторії. Цей вид туризму поділяється на кілька категорій, включаючи туризм для людей з вадами зору, для тих, хто має вади слуху та мовлення, або для осіб з порушеннями функцій опорно-рухової системи та інших особливостей. Враховуючи ці категорії, безбар'єрний туризм сприяє створенню умов, які враховують різноманітні потреби та забезпечують комфортне та насичене відпочинкове середовище для всіх туристів.

Державне регулювання безбар'єрного туризму представляє собою систему законодавчих, організаційних та інших заходів, спрямованих на створення сприятливих умов для розвитку та забезпечення доступності туристичного середовища для осіб з різними фізичними можливостями. Це напрям регулювання виникає як відгук на соціальні потреби та вимоги інклюзивності в туристичній галузі, забезпечуючи рівні можливості для усіх категорій населення [15].

1. Законодавче забезпечення: Державне регулювання безбар'єрного туризму передбачає прийняття та впровадження спеціальних законів, положень та стандартів, які регламентують права та обов'язки суб'єктів туристичного бізнесу, а також визначають вимоги до доступності туристичної інфраструктури. Це може включати створення нормативно-правових актів, спрямованих на впровадження безбар'єрних стандартів у готелях, музеях, транспорті та інших туристичних об'єктах [10].

2. Фінансова підтримка та ініціатив: Держава може надавати фінансову підтримку та стимулювати розвиток безбар'єрного туризму шляхом виділення спеціальних субсидій, грантів або податкових льгот для підприємств, що впроваджують ініціативи щодо створення доступних туристичних середовищ.

3. Створення інфраструктури: Держава активно залучається до створення безбар'єрної туристичної інфраструктури, що включає в себе будівництво та модернізацію об'єктів, призначених для відпочинку та розваг, таких як готелі, музеї, транспортні мережі, парки і пляжі.

4. Соціальна взаємодія та освіта: Держава виконує важливу роль у соціальній взаємодії та освіті, сприяючи формуванню позитивного ставлення суспільства до потреб осіб з інвалідністю, а також надаючи інформацію та освітні програми стосовно безбар'єрного туризму.

5. Міжнародне співробітництво: Державне регулювання безбар'єрного туризму може також передбачати участь у міжнародних ініціативах та обміні досвідом для підвищення якості та ефективності заходів, спрямованих на розвиток безбар'єрного туризму [20].

Загалом, державне регулювання безбар'єрного туризму спрямоване на створення безпечних, комфортних та рівних умов для всіх туристів, незалежно від їхніх фізичних можливостей, та сприяє розвитку інклюзивного та дружелюбного туризму.

Розвиток безбар'єрного туризму має важливе значення для держави з численних соціальних, економічних та культурних причин. Нижче розглянемо основні аспекти, які роблять цей напрямок важливим для країни:

1. Соціальна інклюзія: розвиток безбар'єрного туризму сприяє соціальній інклюзії, надаючи можливість особам з обмеженими фізичними можливостями активно брати участь у суспільному житті та культурних подіях. Це сприяє створенню рівних можливостей та розширенню соціальної взаємодії [15, с.80].

Соціальна інклюзія, в контексті розвитку безбар'єрного туризму, визначається як процес, що сприяє забезпеченню рівних можливостей для всіх громадян, незалежно від їхнього фізичного стану. Розвиток безбар'єрного туризму впливає на соціальну інклюзію через кілька ключових механізмів, які впливають на активну участь осіб з обмеженими фізичними можливостями у суспільстві та культурних подіях.

По-перше, безбар'єрний туризм створює умови для доступу осіб з обмеженими можливостями до різноманітних туристичних об'єктів та культурних місць. Розробка інфраструктури, яка враховує потреби всіх туристів, дозволяє їм вільно взаємодіяти з навколишнім середовищем і брати участь у різноманітних подіях та розвагах.

По-друге, розвиток безбар'єрного туризму визначає нові стандарти та практики в обслуговуванні гостей з різними фізичними можливостями. Школи гостювинності та туризму активно працюють над підготовкою персоналу, який вміє ефективно спілкуватися та надавати послуги для всіх категорій туристів, забезпечуючи їм високий рівень сервісу.

По-третє, безбар'єрний туризм стимулює створення інклюзивних подій та культурних заходів, призначених для різних аудиторій. Це сприяє розширенню соціальної взаємодії, сприяючи формуванню спільнот, де кожен член може відчувати себе повноцінним учасником.

Отже, розвиток безбар'єрного туризму не лише забезпечує доступ до нових можливостей для осіб з обмеженими фізичними можливостями, але й активно сприяє формуванню відкритого та інклюзивного суспільства, де кожен може відчувати себе частиною культурного та соціального життя.

2. Розширення аудиторії туристів: забезпечення безбар'єрного туризму розширює базу туристів із специфічними потребами. Це включає не лише осіб із фізичними обмеженнями, але й підтримує туризм для літніх людей, дітей, та інших груп. Захоплюючи широкий спектр аудиторії, держава може збільшити прибутковість та економічну стійкість галузі туризму [33].

Розширення аудиторії туристів через забезпечення безбар'єрного туризму є стратегічно важливим кроком для держави з численних економічних та соціокультурних причин. Ця ініціатива створює умови для туристичної галузі приймати і задовольняти різноманітні потреби та очікування різних груп населення, що, в свою чергу, призводить до ряду значущих переваг.

По-перше, розширення бази туристів включає в себе не лише осіб із фізичними обмеженнями, але й охоплює літніх людей, дітей, родини з малими дітьми та інші соціокультурні групи. Надання доступу до туристичних маршрутів, розваг та культурних подій для широкого спектру аудиторії стимулює попит на різні форми туризму, що призводить до різнообразності та багатства туристичної індустрії.

По-друге, розширення аудиторії сприяє економічній прибутковості галузі туризму. Збільшення потоку туристів не лише підвищує обсяги витрат у туристичному секторі, але й генерує додатковий прибуток в супутніх галузях, таких як гостинності, ресторани, транспорт і торгівля. Це сприяє загальному економічному зростанню та стійкості.

По-третє, розширення аудиторії туристів віддзеркалює державу як відкриту та гостинну, що може позитивно вплинути на її міжнародний імідж. Це може привести до залучення нових інвесторів, розвитку місцевих підприємств і створення нових робочих місць.

Отже, розширення аудиторії туристів через розвиток безбар'єрного туризму є не лише соціально відповідальним кроком, але й стратегічно важливою частиною ефективного управління туристичним сектором для досягнення економічної стійкості та конкурентоспроможності країни.

3. Економічні переваги: безбар'єрний туризм створює додаткові робочі місця та стимулює розвиток туристичної інфраструктури. Збільшення потоку туристів призводить до зростання обсягу податкових надходжень та витрат в туристичному секторі, що сприяє загальному економічному розвитку країни [40].

Безбар'єрний туризм призводить до значних економічних переваг, впливаючи на зайнятість, розвиток інфраструктури та фінансову стійкість туристичної галузі. Основні економічні переваги цього підходу включають:

1) створення додаткових робочих місць: розвиток безбар'єрного туризму вимагає впровадження нових стандартів інфраструктури, що, в свою чергу, призводить до зростання попиту на робочу силу. Розширення туристичних послуг для людей з обмеженими фізичними можливостями сприяє створенню нових робочих місць в готельній справі, ресторанному бізнесі, транспорті та інших супутніх галузях;

2) розвиток туристичної інфраструктури: для забезпечення доступності та комфорту для всіх категорій туристів потрібно вдосконалювати та модернізувати туристичну інфраструктуру. Це включає в себе будівництво

безбар'єрних готелів, ресторанів, транспортних засобів, а також покращення доступу до культурних та природних об'єктів. Цей процес сприяє інвестиціям у розвиток місцевої інфраструктури;

3) збільшення податкових надходжень: зростання обсягу туристів призводить до збільшення податкових надходжень у бюджет країни. Збільшення витрат туристів на різноманітні послуги, а також оплата податків і зборів з туристичної галузі сприяють створенню нових джерел фінансування для держави;

4) загальний економічний розвиток: розвиток туризму взагалі сприяє загальному економічному розвитку країни. Посилення інфраструктури, розвиток підприємництва, залучення інвестицій та збільшення зовнішньої торгівлі є ключовими аспектами, які сприяють стійкому економічному зростанню [13, с.70].

Отже, безбар'єрний туризм виступає не лише як соціально відповідальний підхід, але і як стратегічна ініціатива, спрямована на забезпечення економічного розвитку та стійкості країни.

4. Посилення позитивного іміджу: активна підтримка безбар'єрного туризму сприяє створенню позитивного іміджу країни як відкритої, толерантної та гостинної. Це може призвести до залучення нових інвесторів, підвищення престижу та підвищення рівня конкурентоспроможності на світовому туристичному ринку [19, с.55].

Активна підтримка безбар'єрного туризму відображається на позитивному іміджі країни, вказуючи на відкритість, толерантність та гостинність. Це важливий фактор для приваблення туристів та інвесторів. Туристи шукають місця, де їх поважають та забезпечують комфорт, що може сприяти збільшенню туристичного потенціалу. З іншого боку, інвестори зацікавлені в розвитку країн із позитивним іміджем, що може призвести до збільшення інвестицій та створення нових бізнес-можливостей.

Підвищення престижу країни стає результатом позитивного іміджу, зокрема у контексті підтримки безбар'єрного туризму. Це створює сприятливий

клімат для привертання нових інвесторів, які бачать переваги в сприянні різноманітності та рівності. Позитивний імідж сприяє не лише розвитку туристичного сектору, але й загальному підвищенню конкурентоспроможності країни на світовій арені.

5. Збереження культурної спадщини: розвиток безбар'єрного туризму сприяє збереженню та популяризації культурної спадщини, оскільки забезпечує доступ до історичних та культурних об'єктів для широкого кола туристів [17, с.90].

Розвиток безбар'єрного туризму має важливий вплив на збереження та популяризацію культурної спадщини. Це забезпечує доступ до історичних та культурних об'єктів для широкого кола туристів, що веде до численних позитивних наслідків.

По-перше, безбар'єрний туризм сприяє розширенню аудиторії відвідувачів культурних об'єктів. Люди з обмеженими фізичними можливостями отримують можливість вільного доступу до історичних пам'яток, музеїв, архітектурних пам'яток тощо. Це не лише враховує інтереси різних соціальних груп, але й сприяє збереженню та відновленню культурних об'єктів завдяки зростанню популярності серед відвідувачів.

По-друге, розвиток безбар'єрного туризму може призвести до впровадження нових технологій та інфраструктурних змін, спрямованих на поліпшення доступності культурної спадщини. Це може включати в себе будівництво спеціальних доріжок, підйомники, аудіогіди для людей з обмеженими можливостями. Такі заходи не лише полегшують доступ, але і забезпечують збереження унікальних історичних об'єктів.

По-третє, залучення різних груп туристів до культурної спадщини сприяє її широкій популяризації. Це може впливати на підтримку та фінансування програм збереження та реставрації культурних об'єктів завдяки збільшенню потоку відвідувачів.

Отже, розвиток безбар'єрного туризму виступає важливим інструментом у збереженні та відтворенні культурної спадщини, забезпечуючи доступ до неї для всіх верств населення.

6. Відповідність міжнародним стандартам: забезпечення безбар'єрного туризму сприяє виконанню міжнародних зобов'язань та стандартів, зокрема в рамках Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю [44].

Розвиток безбар'єрного туризму в Україні не лише є питанням соціальної справедливості, але й ключовим елементом сталого соціального та економічного розвитку. Створення умов для повноцінної участі всіх громадян у туристичних подіях та активностях не лише підвищує якість життя осіб з інвалідністю, але й сприяє розвитку туристичної індустрії, робить її більш доступною та привабливою для широкого кола туристів. Розширення інклюзивного туризму в Україні також відображає поступовий перехід до більш відкритого, розуміючого та поважного суспільства, де різноманіття вважається цінністю. Цей підхід допомагає будувати позитивний імідж країни на світовій арені та приваблювати туристів, які цінують інклюзивність та соціальну відповідальність. Такий підхід також віддзеркалюється в сучасних тенденціях світового туризму, де зростає попит на досвід, який враховує потреби та інтереси різних категорій туристів. Такий розвиток безбар'єрного туризму є кроком у напрямку створення справедливого та гостинного суспільства, де кожна людина має можливість насолоджуватися подорожами та долучатися до культурного обміну [50].

Забезпечення безбар'єрного туризму сприяє відповідності міжнародним стандартам, зокрема в рамках Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю. Це важливий аспект, оскільки розвиток безбар'єрного туризму відображає зобов'язання країни виконувати міжнародні норми та забезпечує додержання прав осіб з інвалідністю.

По-перше, безбар'єрний туризм є проявом реалізації принципів Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю. Ця Конвенція визначає права осіб з інвалідністю та закликає держави-учасниці приймати заходи для забезпечення

їхньої повноцінної участі в суспільстві, включаючи сферу туризму. Розвиток безбар'єрного туризму відповідає цим принципам, створюючи умови для рівної участі та насолоди туристичними маршрутами та об'єктами.

По-друге, забезпечення безбар'єрного туризму сприяє виконанню конкретних зобов'язань, передбачених Конвенцією. Це може включати забезпечення доступу до туристичної інфраструктури, виробництво інформації у доступній формі для всіх туристів, а також надання необхідної підтримки та послуг для осіб з обмеженими можливостями.

Отже, розвиток безбар'єрного туризму визначається не лише внутрішніми потребами країни, а й є частиною глобальних зусиль у виконанні міжнародних стандартів і захисту прав людей з інвалідністю.

1.2. Правові аспекти розвитку безбар'єрного туризму в Україні

Українська державна політика в галузі інклюзії та захисту прав людей з інвалідністю визнається важливою складовою створення безбар'єрного суспільства, в якому кожен громадянин може повноцінно брати участь та насолоджуватися усіма правами та можливостями. Великим кроком в цьому напрямку стала ратифікація Міжнародної конвенції ООН про права осіб з інвалідністю 16 грудня 2009 року.

Цей міжнародний документ визначає стандарти та принципи, які гарантують повагу до гідності та прав людей з інвалідністю. Ратифікація конвенції свідчить про зобов'язання України впроваджувати конкретні заходи для створення безбар'єрного середовища та гарантування повних прав цієї групи населення.

Зокрема, важливим етапом в цьому процесі є підписання та введення в дію Указу №678/2015 «Про активізацію роботи щодо забезпечення прав людей з інвалідністю». Цей документ відображає відданість уряду змінам у політиці, спрямованим на підвищення якості життя та соціальної інтеграції осіб з інвалідністю. Він може містити конкретні програми, які сприяють поліпшенню

доступності інфраструктури, розвитку освітніх та трудових можливостей, а також забезпеченню доступу до медичних та соціальних послуг.

Ці кроки вперед свідчать не лише про реакцію на міжнародні стандарти, а й про реальний зобов'язаний крокати у напрямку визнання та захисту прав людей з інвалідністю в Україні. Успішна реалізація цих заходів вимагає системної роботи всіх сфер суспільства та участь громадськості у формуванні інклюзивного оточення, де кожна особа має можливість реалізувати свій потенціал незалежно від фізичних або соціальних обмежень.

Україна визнає важливість розвитку безбар'єрного (інклюзивного) туризму та забезпечення рівних можливостей для всіх громадян, включаючи осіб з інвалідністю. Ця спрямованість відображена в ряді ключових нормативно-правових документів:

1. Конституція України: Забезпечення рівних прав і свобод громадян, включаючи осіб з інвалідністю, визначено як один з основних принципів Конституції України [22].

В Конституції України, яка є основним законодавчим актом країни, закріплено принцип забезпечення рівних прав і свобод для всіх громадян, включаючи осіб з інвалідністю. Це визначення відображає загальний принцип гуманізму та справедливості, а також підтверджує визнання гідності кожної особи незалежно від її фізичних або соціальних особливостей.

Важливим аспектом цього принципу є не лише надання інвалідам рівних прав в охороні їхніх основних свобод, а й створення умов для їхньої повноцінної участі в суспільстві. Це може охоплювати різні сфери, включаючи освіту, працю, культуру та, зокрема, туризм.

Зазначений принцип є основою для розробки та впровадження політик та заходів, спрямованих на створення інклюзивного оточення, де особи з інвалідністю можуть вільно користуватися усіма можливостями та перевагами суспільства без будь-яких обмежень чи дискримінації. Це покликано забезпечити рівність та врахування потреб кожного громадянина, зробивши суспільство відкритим та доступним для всіх.

2. Закон України «Про державні соціальні стандарти і державні соціальні гарантії»: Встановлення соціальних стандартів та гарантій має за мету забезпечення гідності осіб з інвалідністю та створення умов для їхньої повноцінної участі в житті суспільства [17].

Закон України «Про державні соціальні стандарти і державні соціальні гарантії» визначає ключові принципи та норми, спрямовані на забезпечення соціальної захищеності громадян, зокрема осіб з інвалідністю. Встановлення соціальних стандартів та гарантій має важливе значення для створення умов, що забезпечують гідність та повноцінну участь осіб з інвалідністю в різних аспектах суспільного життя.

Однією з ключових мет цього закону є створення соціального каркасу, який гарантує інвалідам рівний доступ до різноманітних сфер, таких як освіта, праця, медичне обслуговування та інші види соціальних послуг. Забезпечення гарантій і стандартів в сфері соціального захисту осіб з інвалідністю визначається як стратегічний крок для визнання їхніх прав, потреб і можливостей.

Цей закон допомагає визначити і регулювати рівень соціального захисту, враховуючи особливості ситуації осіб з інвалідністю. Встановлення гарантій не лише сприяє забезпеченню матеріального благополуччя, а й визначає стандарти для забезпечення якісних соціальних послуг, що спрямовані на покращення якості життя осіб з інвалідністю.

Отже, Закон про державні соціальні стандарти і гарантії створює нормативну базу, яка покликана забезпечити гідність та повноцінну участь осіб з інвалідністю в суспільстві, створюючи умови для їхнього активного та вираженого життя.

3. Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні»: Визначає основні положення щодо соціального захисту осіб з інвалідністю, включаючи сферу туризму [15].

Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» визначає ключові аспекти соціального захисту для осіб з інвалідністю

та ставить перед собою завдання забезпечення їхньої повноцінної участі в житті суспільства. Цей закон включає в себе положення, які стосуються сфери туризму та спрямовані на створення умов для інклюзивного та безбар'єрного туризму для осіб з інвалідністю.

Основні аспекти, які можуть бути включені в закон для забезпечення соціальної захищеності в сфері туризму, включають:

Доступність туристичних об'єктів: Закон може визначати стандарти та вимоги до туристичних об'єктів, щоб забезпечити їхню доступність для осіб з інвалідністю. Це може охоплювати готелі, музеї, парки та інші місця відпочинку.

Фінансова підтримка: Закон може передбачати механізми фінансової підтримки для осіб з інвалідністю, які прагнуть взяти участь у туристичних подорожах, зокрема, надання додаткових фінансових ресурсів для інфраструктури та послуг, спрямованих на інклюзивний туризм.

Соціальні послуги: Закон може визначати права осіб з інвалідністю на спеціальні соціальні послуги в рамках туристичних подій, наприклад, надання допомоги асистентів чи спеціальних турів.

Освіта і інформаційна підтримка: Закон може передбачати заходи для підвищення освіти та інформаційної свідомості щодо інклюзивного туризму серед громадськості та середнього туристичного бізнесу.

Цей закон сприяє формуванню фундаменту для створення інклюзивного туризму в Україні, роблячи його більш доступним та дружелюбним для всіх громадян, включаючи тих, хто має обмеження у здоров'ї.

4. Закон України «Про соціальні послуги»: Забезпечення доступу до соціальних послуг для всіх верств населення, зокрема для осіб з інвалідністю [23].

5. Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні»: Спрямований на забезпечення реабілітаційних заходів та підтримки для осіб з інвалідністю [24].

Згідно з Законом України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю», термін «реабілітаційна послуга» визначається як «послуги, спрямовані на відновлення оптимального фізичного, інтелектуального, психічного і соціального рівня життєдіяльності особи з метою сприяння її інтеграції в суспільство». Це вказує на важливість забезпечення повноцінного життя для осіб з інвалідністю та їхню соціальну інтеграцію.

Міжнародні організації визначили ряд структурних компонентів інклюзивного туризму. До цих елементів входять:

Безбар'єрна архітектура та інфраструктура: Створення туристичного простору, інфраструктури та об'єктів нерухомості відповідно до принципів і стандартів інклюзивності для забезпечення доступності для всіх.

Доступність транспорту: Забезпечення доступності всіх видів транспорту для людей з інвалідністю та навчання персоналу для надання якісних послуг супроводження.

Інклюзивність культурно-розважальних об'єктів: Забезпечення того, що культурні та розважальні об'єкти враховують потреби різних категорій туристів.

Інклюзивна маркетингова діяльність: Врахування інклюзивних аспектів у маркетингових стратегіях, включаючи комфортні умови бронювання та презентації туристичних пропозицій.

Ці компоненти визначають не лише фізичні аспекти інклюзивного туризму, але й акцентують важливість створення позитивного та вдумливого середовища для різних категорій туристів, включаючи людей з інвалідністю.

6. «Конвенція про права осіб з інвалідністю»: Визначає права осіб з інвалідністю та визиває держави-учасниці, включаючи Україну, приймати заходи для забезпечення рівних можливостей, включаючи туризм [37].

«Конвенція про права осіб з інвалідністю» представляє собою міжнародний правовий документ, прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН у 2006 році, який визначає права осіб з інвалідністю та закликає держави-

учасниці, включаючи Україну, приймати заходи для забезпечення рівних можливостей у всіх сферах життя, включаючи туризм.

Ця Конвенція має ключовий вплив на розвиток інклюзивного туризму та визначає, що особи з інвалідністю мають право на повноцінну участь у житті суспільства, включаючи туристичну діяльність. Згідно з цим документом, держави-учасниці зобов'язані вживати ефективні заходи для забезпечення доступності та рівних можливостей в галузі туризму для людей з різними видами обмежень.

Це означає, що країни, які ратифікували цю Конвенцію, повинні активно сприяти створенню безбар'єрного туристичного середовища, розвивати інклюзивні туристичні програми та послуги, а також забезпечувати навчання персоналу та свідомість суспільства щодо потреб осіб з інвалідністю у сфері туризму. Це спрямовано на покращення доступності та якості туристичного відпочинку для всіх, незалежно від їхніх фізичних або інших можливостей.

7. Указ Президента України № 501/2015 «Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини»: Стратегія визначає загальний курс держави в сфері прав людини, включаючи ініціативи щодо створення умов для інклюзивного туризму.

Указ Президента України № 501/2015, який стосується затвердження Національної стратегії у сфері прав людини, визначає стратегічні напрями та принципи дій держави в галузі прав людини. Цей документ має значущий вплив на розвиток інклюзивного туризму в Україні, оскільки розглядається як частина загальної політики забезпечення прав та гідності громадян.

В контексті туризму та осіб з інвалідністю, Національна стратегія у сфері прав людини може містити такі ініціативи та пріоритети:

Створення безбар'єрного оточення: Пріоритети стратегії можуть включати заходи для створення безбар'єрного середовища на туристичних об'єктах, у громадському транспорті та в інших місцях відпочинку.

Забезпечення рівних можливостей в туризмі: Стратегія може спрямовувати зусилля на забезпечення рівних можливостей для участі осіб з інвалідністю в туристичних подіях та активностях.

Освітні та інформаційні заходи: Промоція інклюзивного туризму та підвищення рівня свідомості громадськості можуть бути визначеними як важливі складові для реалізації стратегії.

Сприяння соціальній інтеграції: Стратегія може враховувати заходи, спрямовані на підтримку соціальної інтеграції осіб з інвалідністю через їхню участь у туристичних подіях та спільнотах.

В цілому, ухвалення такої стратегії свідчить про важливість захисту прав та гідності громадян, включаючи осіб з інвалідністю, та визначає загальний курс держави у сфері прав людини. Це може слугувати важливим кроком у створенні інклюзивного туризму як складової гуманітарної та соціальної політики України x23ї.

Ці нормативно-правові документи визначають фреймворк для впровадження політики, спрямованої на створення інклюзивного туризму, який має бути не лише доступним, а й придатним для використання різними категоріями громадян, зокрема осіб з інвалідністю.

Відповідно до міжнародних документів у галузі туризму, інклюзивний туризм визначається як рекреаційний вид туризму, спрямований на задоволення потреб осіб з особливими потребами. У 1991 році Генеральна асамблея Світової організації туризму (ЮНВТО) визначила поняття інклюзивного туризму у Концепції «Створення можливостей для туризму людям з інвалідностей дев'яності роки». Це визнання відображає стратегічний підхід до розвитку туризму, який ставить за мету забезпечення доступу до туристичних можливостей для всіх, включаючи тих, хто має різні види обмежень [39].

В Україні були затверджені спеціальні Державні будівельні норми, які визначають стандарти будівництва об'єктів з урахуванням вимог безбар'єрної архітектури та забезпечення транспортною інфраструктурою враховуючи вимоги інклюзії. Незважаючи на це, на сьогодні відсутній ефективний механізм

контролю за використанням цих будівельних норм на практиці під час зведення об'єктів туристського призначення чи розвитку інфраструктури туристських дестинацій.

Важливою відзначити, що для успішної реалізації стандартів безбар'єрності та інклюзії в туристичній інфраструктурі, необхідно впровадження ефективної системи моніторингу та контролю. Ця система може включати механізми оцінки відповідності будівельних проектів вимогам безбар'єрної архітектури та інклюзії, а також системи періодичних перевірок під час етапів будівництва.

Державні органи можуть приділити увагу вдосконаленню законодавчого середовища та впровадженню ефективних механізмів нагляду, щоб забезпечити, що будівельні норми відповідають вимогам і здійснюється їхня ефективна і контрольована реалізація у туристичному секторі. Це сприятиме створенню доступних та інклюзивних туристичних середовищ, що відкриє можливості для широкого кола туристів [33].

Проблема забезпечення кваліфікованими кадрами в області туристичної інфраструктури, спрямованої на розвиток «туризму для всіх», вимагає особливої уваги. Більшість фахівців у туристичній галузі не володіють достатніми навичками та кваліфікаціями для роботи з особами з інвалідністю. Це вимагає перегляду освітніх програм підготовки фахівців у галузі туризму та готельно-ресторанної справи.

Необхідно впровадження тренінгів і підвищення кваліфікації для працівників, які вже працюють у сфері туризму. Це дозволить їм отримати необхідні знання та вміння для ефективного взаємодії з інклюзивною категорією туристів. Тренінги можуть охоплювати такі аспекти, як безбар'єрна обслуговування, взаємодія з різними видами обмежень та навички спілкування.

Важливо також переглянути навчальні плани і програми, щоб вони включали в себе елементи, пов'язані з інклюзивним туризмом. Це може допомогти створити нове покоління фахівців, які розуміють та вміють враховувати потреби всіх туристів, незалежно від їхніх можливостей чи

обмежень. Такі заходи сприятимуть створенню більш інклюзивної та дружелюбної середовища в галузі туризму.

Україна визначає стратегічний курс розвитку безбар'єрного туризму через ряд ключових правових інструментів. Законодавство забезпечує рівні можливості для громадян, включаючи осіб з інвалідністю, у сфері туризму. Принципи гідності, рівних прав і соціального захисту закріплені в Конституції та інших законах, що формують основи безбар'єрного оточення та інклюзивного отримання туристичних послуг. Ратифікація міжнародних конвенцій, зокрема Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, свідчить про зобов'язання країни створювати умови для повноцінного життя та активної участі осіб з інвалідністю у туристичному просторі. Указ Президента України про Національну стратегію у сфері прав людини додає стратегічну перспективу, визначаючи загальні пріоритети, включаючи ініціативи щодо інклюзивного туризму. Ці правові засади створюють фундамент для розвитку інклюзивного туризму в Україні та забезпечують покращення доступності та якості туристичних послуг для всіх категорій громадян.

1.3. Зарубіжний досвід державного управління розвитком безбар'єрного туризму

Термін «безбар'єрний туризм», або «туризм доступних для всіх», або «інклюзивний туризм» викладений в Рекомендаціях по доступному туризму. Прийняті на підставі резолюції A / RES / 637 (XX) Генеральної Асамблеї ЮНВТО в серпні 2013 р. [1]. «Туризм доступний для всіх», – це концепція подорожей, що враховує потреби осіб з інвалідністю, забезпечуючи рівний доступ до мандрівок та відпочинку. Це більше, ніж просто подорожі для людей з інвалідністю – це система, яка передбачає взаємодію усіх учасників туристичної галузі для створення середовища, яке б дозволило людям із різними видами інвалідності (мобільними, візуальними, слуховими, когнітивними) вільно та незалежно відчувати себе впевнено під час подорожей.

Це означає розробку та надання універсальних туристичних продуктів, послуг і середовища, які враховують потреби всіх категорій туристів, дозволяючи їм насолоджуватися подорожами нарівні з усіма іншими, без стигми чи обмежень. Це може включати наявність доступних маршрутів, інформаційних матеріалів у різних форматах, готелів та громадських просторів, які оптимізовані для всіх користувачів незалежно від їхніх потреб. Такий підхід сприяє відчуттю власної гідності для всіх подорожуючих, допомагаючи їм відчувати себе вільними та самодостатніми під час мандрівок.

Для успішного впровадження інклюзивного туризму в Україні необхідно врахувати і перейняти кращий світовий досвід у цій сфері. На сьогоднішній день в Україні здійснено лише перші кроки у цьому напрямку, які включають створення Асоціації «Інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму» [2]. Проте це лише початок, і важливо розширити зусилля у цьому напрямку.

Для розвитку безбар'єрного туризму в Україні, доцільним є приклад із досвіду Ізраїлю. Кожного року Ізраїль зустрічає мільйони туристів, і поміж ними є значна кількість людей із різними формами інвалідності. Уряд Ізраїлю активно працює над створенням сприятливих умов для таких туристів, забезпечуючи їхню комфортність і зручність під час перебування в країні. Ізраїльський уряд зосереджує зусилля на забезпеченні того, щоб туристи з інвалідністю не зазнавали серйозних труднощів під час відпочинку в країні. Це включає в себе розвиток інфраструктури, придатної для людей із різними видами інвалідності, такі як доступність до громадського транспорту, готелів, пам'яток культури та інших туристичних об'єктів. Також проводяться навчання персоналу та інформування громадськості щодо потреб і прав людей з інвалідністю, сприяючи створенню більш толерантного суспільства [3].

Україні варто брати на озброєння ці ініціативи та систематично розвивати інклюзивний туризм, щоб забезпечити доступність та комфорт для всіх туристів, незалежно від їхнього стану здоров'я. Такий підхід не тільки розширить базу туристів, але й зробить Україну більш прийнятною для різних груп населення, сприяючи розвитку туристичної галузі країни.

Один із прикладів ефективної реалізації інклюзивного туризму можна відзначити в місті Ліон (Франція), яке було визнане переможцем нагороди Європейської комісії «Access City Award» у 2018 році. Місто Ліон активно вдосконалює свій туристичний досвід, забезпечуючи доступність та відкритість для всіх категорій туристів, незалежно від їхньої фізичної здатності, бюджету або власних вподобань [4].

Одним із ключових аспектів безбар'єрного туризму в Ліоні є забезпечення доступності інфраструктури та сервісів для людей з різними формами інвалідності, це включає в себе підтримку доступу до громадського транспорту, готелів, ресторанів, а також до пам'яток культури та інших туристичних об'єктів. Важливою є також інформаційна підтримка, яка надається туристам із інвалідністю, щоб вони могли планувати свою подорож і відчувати себе впевнено під час свого перебування в місті. Паралельно з розвитком доступної інфраструктури, місто Ліон активно розвиває новий підхід до туризму, відомий як «Greeters de Lyon.» Ця ініціатива сприяє створенню більш гостинної атмосфери та базується на добровільній праці місцевих мешканців. Вони відкривають своє місто для туристів, розповідають про його історію, культуру та традиції, даруючи їм неповторний та особистий досвід.

Зазначений досвід Ліона свідчить про те, що безбар'єрний туризм може призвести до розширення туристичного потенціалу міста та покращити якість життя місцевих мешканців. Поєднання доступності та гостинності створює сприятливі умови для всіх туристів, зробивши Ліон більш привабливим для різних категорій відвідувачів.

Іспанія виявляє значний інтерес і здійснює активні кроки у напрямку інклюзивного туризму, спрямованого на задоволення потреб осіб з інвалідністю, ця ініціатива займає центральне місце в туристичній політиці країни та виявляється в різних аспектах:

1. Транспорт та міська інфраструктура (адаптований транспорт). Барселона внесла великі зміни в свою транспортну систему, забезпечуючи придатність для осіб з інвалідністю. Рампи на вулицях та автобусах, спеціальні

номери для осіб з інвалідністю у готелях і спеціальне обладнання на нових станціях метро - це лише кілька прикладів.

2. Під час подорожі до Іспанії повітряним транспортом, існує ретельно розроблена система підтримки для осіб з інвалідністю. Усі аеропорти, що розташовані на території Іспанії, надають можливість отримання спеціалізованої допомоги мандрівникам із фізичними чи інтелектуальними обмеженнями, а також особам з вадами слуху чи зору. Для отримання цієї послуги, на веб-порталі AENA [5], доступному як іспанською, так і англійською мовами, присутня відповідна форма запиту. Крім того, на вказаному веб-сайті розміщена інформація щодо місць призначення допомоги та особливостей кожного аеропорту. Надана допомога включає в себе широкий спектр послуг, починаючи з супроводу від моменту прибуття до терміналу. Особи, що скористалися цією послугою, отримують підтримку під час реєстрації, проходження контролю безпеки, посадки на борт літака, а також під час висадки та отримання багажу. Цей комплексний підхід спрямований на створення безпечного та комфортного середовища для осіб з різними видами обмежень під час подорожей повітряним транспортом до та через іспанські аеропорти.

3. Інформаційна підтримка (спеціалізовані каталоги та заходи). Іспанська Рада з туризму видавала спеціалізовані каталоги, які надають інформацію про доступні місця та послуги для осіб з інвалідністю. Крім того, проводяться різноманітні заходи, включаючи спортивні Параолімпійські ігри.

З моменту свого запуску в 2016 році, веб-сайт «Іспанія доступна» [6] став важливим інструментом для планування відпустки, який рекламується іспанськими інституціями спільно з Іспанською мережею доступного туризму. Цей веб-сайт спрямований на стандартизацію критеріїв, які визначають будь-яке місце чи діяльність як доступні для осіб з інвалідністю, пропонуючи реалістичний, повний та гарантований путівник для мандрівників із специфічними потребами.

Веб-сайт надає можливість фільтрування інформації за різними категоріями, такими як туристичні напрями, тематика чи тип інвалідності, щоб забезпечити користувачам доступ до повного спектру заходів, розміщень, культурних пам'яток, пляжів, парків відпочинку та інших об'єктів, адаптованих до їхніх конкретних потреб та можливостей. Це сприяє створенню гармонійного та інклюзивного середовища для планування подорожей, дозволяючи подорожуючим з інвалідністю знаходити та відвідувати місця, що відповідають їхнім унікальним потребам та бажанням.

4. Залучення до повноцінного життя (адаптація туристичної інфраструктури). Іспанія не лише створює умови для комфортного перебування, але й активно залучає осіб з інвалідністю до активного життя. Це відбувається через спеціально адаптовані заходи, які стимулюють їх участь у спортивних заходах і подіях.

5. Параолімпійські ігри та спортивні заходи. Проведення Параолімпійських ігор і інших спортивних подій націлені на підтримку інклюзивності в туризмі та висвітлення потреб та здібностей людей з різними видами інвалідності. [7].

Ці заходи в Іспанії не лише створюють умови для комфортного відпочинку осіб з інвалідністю, а й сприяють їхньому активному залученню до соціального, культурного та спортивного життя країни.

Польський досвід в розвитку безбар'єрного туризму представляє собою значущий та важливий приклад для вивчення та подальшого впровадження в інших країнах. В Польщі на рівні держави приймаються значні кроки щодо покращення комфорту життя людей з інвалідністю, зокрема увага спрямована і на розвиток безбра'єрного туризму [8].

Польща акцентує увагу на ряді аспектів, спрямованих на створення сприятливих умов для туристів з інвалідністю. Однією з основних складових політики Польщі щодо розвитку безбар'єрного туризму є усунення архітектурних та комунікаційних бар'єрів. Це передбачає адаптацію громадських просторів, включаючи готелі, ресторани, транспортні засоби та

інші туристичні об'єкти, з метою забезпечення безпеки та комфорту для людей із різними видами інвалідності. Це також включає створення спеціальних зон та інфраструктури для тих, хто має особливі потреби. Польща також розвиває наповнення інтернет-ресурсів туристичною інформацією у спеціальному форматі, призначеному для сприйняття людьми з інвалідністю. Ця інформація допомагає туристам з інвалідністю планувати свої поїздки, знаходити доступні маршрути та об'єкти, а також отримувати корисні поради для подорожей.

Важливим досягненням в контексті безбар'єрного туризму є перемога польської столиці, Варшави, у номінації «кращого міста по доступності» за версією премії Access City Award [9] в 2020, ця нагорода підтверджує успішність політики доступності в місті та створює позитивний образ Польщі як туристичного напрямку, доступного для всіх.

Зважаючи на вищезгадані досягнення та зв'язки між Україною та Польщею, важливо розглядати можливості для співпраці в сфері безбар'єрного туризму. Спільна розробка та участь в програмах розвитку безбар'єрного туризму може сприяти покращенню умов для туристів з інвалідністю та сприяти розширенню туристичного потенціалу обох країн. Польський досвід може стати цінним джерелом натхнення та впровадження в Україні ініціатив, спрямованих на створення доступних та комфортних умов для туристів з різними потребами, сприяючи розвитку безбар'єрного туризму національного та міжнародного рівня.

Висновки до розділу 1

Державне регулювання безбар'єрного туризму представляє собою систему законодавчих, організаційних та інших заходів, спрямованих на створення сприятливих умов для розвитку та забезпечення доступності туристичного середовища для осіб з різними фізичними можливостями. Це напрям регулювання виникає як відгук на соціальні потреби та вимоги інклюзивності в туристичній галузі, забезпечуючи рівні можливості для усіх категорій населення. Розвиток безбар'єрного туризму в Україні не лише є

питанням соціальної справедливості, але й ключовим елементом сталого соціального та економічного розвитку. Створення умов для повноцінної участі всіх громадян у туристичних подіях та активностях не лише підвищує якість життя осіб з інвалідністю, але й сприяє розвитку туристичної індустрії, робить її більш доступною та привабливою для широкого кола туристів. Розширення інклюзивного туризму в Україні також відображає поступовий перехід до більш відкритого, розуміючого та поважного суспільства, де різноманіття вважається цінністю. Цей підхід допомагає будувати позитивний імідж країни на світовій арені та приваблювати туристів, які цінують інклюзивність та соціальну відповідальність. Такий підхід також віддзеркалюється в сучасних тенденціях світового туризму, де зростає попит на досвід, який враховує потреби та інтереси різних категорій туристів. Такий розвиток безбар'єрного туризму є кроком у напрямку створення справедливого та гостинного суспільства, де кожна людина має можливість насолоджуватися подорожами та долучатися до культурного обміну.

Україна визначає стратегічний курс розвитку безбар'єрного туризму через ряд ключових правових інструментів. Законодавство забезпечує рівні можливості для громадян, включаючи осіб з інвалідністю, у сфері туризму. Принципи гідності, рівних прав і соціального захисту закріплені в Конституції та інших законах, що формують основи безбар'єрного оточення та інклюзивного отримання туристичних послуг. Ратифікація міжнародних конвенцій, зокрема Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, свідчить про зобов'язання країни створювати умови для повноцінного життя та активної участі осіб з інвалідністю у туристичному просторі. Указ Президента України про Національну стратегію у сфері прав людини додає стратегічну перспективу, визначаючи загальні пріоритети, включаючи ініціативи щодо інклюзивного туризму. Ці правові засади створюють фундамент для розвитку інклюзивного туризму в Україні та забезпечують покращення доступності та якості туристичних послуг для всіх категорій громадян.

Успішна практика безбар'єрного туризму за кордоном переконливо показує, що створення безперешкодного середовища є лише першим, але надзвичайно важливим кроком для забезпечення доступності туристичних послуг для осіб з інвалідністю. Паралельно із цим, необхідно проводити наступні заходи: удосконалення системи інформаційного забезпечення про туристичні послуги для осіб з інвалідністю; підтримка туристичної активності груп населення з низьким рівнем доходу, включаючи систему знижок для подорожей разом із супроводжуючою особою; розробка державної програми з розвитку соціального туризму, спрямованого на доступність для всіх верств населення; запровадження системи соціальних програм, що передбачатимуть оплату проживання в готельних закладах особам з інвалідністю. Підтримка безбар'єрного туризму не лише сприятиме реабілітації та соціалізації осіб з інвалідністю, але й сприятиме їхній повній участі в суспільному житті. Розширення можливостей для подорожей, враховуючи індивідуальні потреби цільової аудиторії, створить більш сприятливі умови для їхньої інтеграції та взаємодії з оточуючим середовищем. В контексті України, де триває війна вже більше 8 років, зростає кількість людей із інвалідністю. Саме тому розвиток безбар'єрного туризму в країні стає актуальним та необхідним. Державі необхідно активно працювати над забезпеченням рівних прав і можливостей для цієї соціально вразливої категорії населення, зокрема, у сфері подорожей. Безбар'єрний туризм може стати не лише джерелом нових можливостей для людей з інвалідністю, але й сприятиме розвитку туристичної галузі та загальному позитивному іміджу України як сприятливого туристичного напрямку.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ДУБЕНСЬКОГО РАЙОНУ ДЛЯ РОЗВИТКУ БЕЗБАР'ЄРНОГО ТУРИЗМУ

2.1. Загальна характеристика Варковицької сільської територіальної громади

Згідно з положенням, викладеним у першому абзаці пункту 7 розділу V «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», визначено адміністративні центри та затверджено території територіальних громад Рівненської області, у тому числі Варковицької сільської територіальної громади.

Варковицька сільська громада представляє собою територіальну громаду, розташовану в Дубенському районі Рівненської області, і має своїм адміністративним центром село Варковичі. Площа цієї громади становить 147,8 км², а її населення на 2022 рік оцінюється у 5438 осіб.

Це визначення адміністративних центрів та територій територіальних громад відображає важливий етап у впровадженні нового підходу до місцевого самоврядування в Україні. Зазначені зміни надають громаді, зокрема Варковицькій, додаткові повноваження та відповідальність у регіональному розвитку, що сприяє покращенню якості життя її мешканців. Одночасно це свідчить про стратегічне напрямок державної політики з підтримки місцевого самоврядування та розвитку регіонів.

В табл.2.1. представлено відомості про населені пункти, що знаходяться у складі Варковицької територіальної громади.

Усі ці населені пункти, що входять до складу Варковицької територіальної громади, складають різноманітне співтовариство з різними потребами та характером розвитку.

Таблиця 2.1

Відомості про населені пункти, що знаходяться у складі Варковицької
територіальної громади

Назва населеного пункту	Кількість жителів	Кількість дворів
Варковицька сільська рада	2118	997
Варковичі	1566	663
Крилів	347	189
Зелений Гай	225	145
Сатіївська сільська рада	1497	707
Жорнів	423	189
Олибів	195	136
Сатіїв	710	275
Маяки	21	22
Дядьковичі	163	85
Озерянська сільська рада	1534	726
Озеряни	595	265
Квітневе	569	246
Копани	182	111
Нагірне	188	104

Історія Варковичів, яка включає в себе міський статус та поміщицьку власницю, а також внесок роду Ледухівських, свідчить про багатий культурний та економічний розвиток цього історичного села на Волині.

1. Походження назви: Назва Варковичів, ймовірно, пов'язана з іменем Варвара (Варка). Існування аналогічної назви в Слупському повіті Польщі може свідчити про історичні та культурні зв'язки між різними регіонами.

2. Міський статус: З 1725 до 1939 року Варковичі мали статус містечка, що свідчить про їхню значущість та економічний розвиток. Магдебурзьке право, отримане родом Ледухівських, сприяло розширенню села і привертанню ремісників.

3. Ледухівські та їхні досягнення: Рід Ледухівських грав важливу роль у розвитку Варковичів. Одним із їхніх важливих досягнень було отримання Магдебурзького права, що стало ключовим чинником для приваблення ремісників та розвитку торгівлі у селі.

4. Монастир бернардинів: Ледухівські активно підтримували будівництво бернардинського монастиря у Варковичах. Цей монастир, що існував до скасування російською владою, став важливим культурним та релігійним об'єктом в історії села.

5. Ярмарки та економічний розвиток: Щорічні ярмарки в Варковичах сприяли економічному розвитку, привертаючи торговців та ремісників. Це свідчить про важливість села як торговельного центру.

6. Зміни в релігійній сфері: За часів російської влади, монастир бернардинів був скасований та перетворений на православну церкву. Це вказує на зміни в релігійній ландшафті та вплив різних історичних етапів на життя села.

Історія Варковичів є важливим аспектом культурної спадщини Волині, а роль роду Ледухівських та події минулого визначили формування історичного обличчя цього селища.

Таблиця 2.2 включає інформацію про кількість закладів, які фінансуються з бюджету органів місцевого самоврядування в межах Варковицької сільської територіальної громади.

Таблиця 2.2

Кількість закладів, що утримуються за рахунок бюджету органів місцевого самоврядування в Варковицькій сільській територіальній громаді станом на кінець 2022 року

Найменування	Значення показника
1	2
закладів загальної середньої освіти I-III ступеня	3
закладів загальної середньої освіти I—II ступеня	1
закладів загальної середньої освіти I ступеня	1

1	2
закладів дошкільної освіти	2
закладів культури	13
фельдшерсько-акушерських пунктів	8
амбулаторій, поліклінік	2
станцій швидкої допомоги	1
Разом	31

Джерело: складено автором відповідно до статичних даних Варковицькій сільській територіальній громаді

Отже, загальна кількість закладів, що утримуються за рахунок бюджету органів місцевого самоврядування складає 31 об'єкт.

На території Варковицької громади знаходяться території, віднесені до природно - заповідного фонду, діяльність яких регулюється Законом України “Про природно-заповідний фонд”, іншими документами що стосуються охорони довкілля. Схема розташування територій ПЗФ наведено на рисунку нижче (згідно даних Державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду).

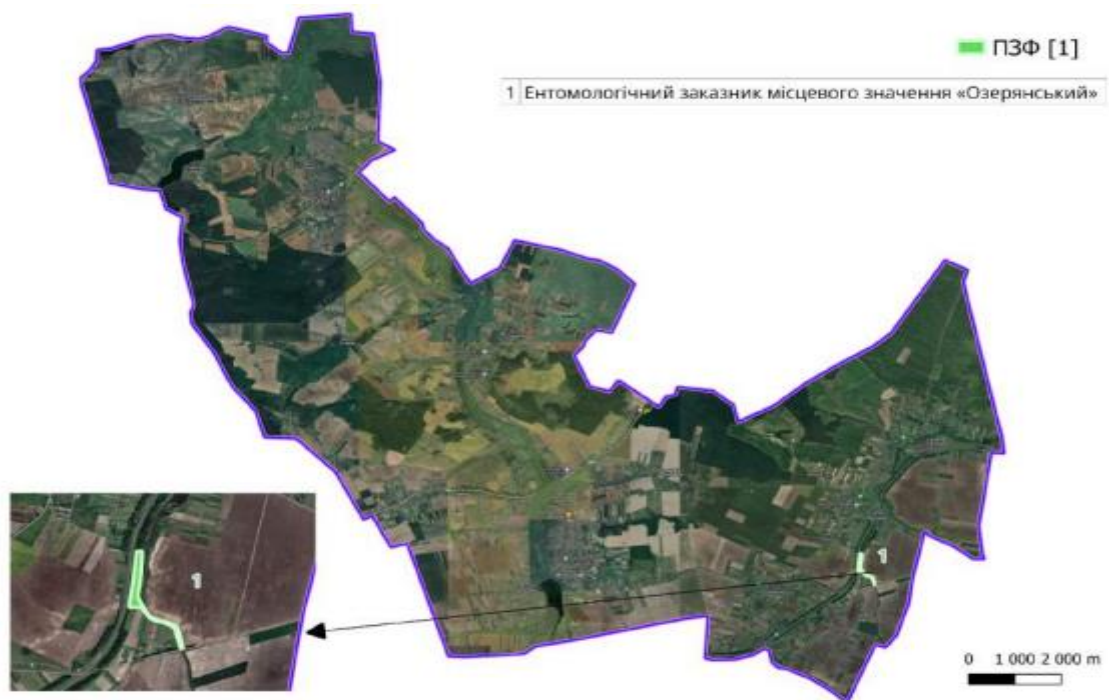

Рис.2.1. Схема розташування територій природно-заповідного фонду
Варковицької громади

Збереження територій та об'єктів природно-заповідного фонду є складним і багатогранним завданням, яке вимагає систематичних та комплексних заходів. Основні підходи та заходи для забезпечення збереження природно-заповідного фонду включають:

1. Встановлення заповідного режиму: встановлення спеціального режиму для територій та об'єктів, що входять до природно-заповідного фонду, що передбачає обмеження та заборони, спрямовані на збереження їхньої природної цінності.

2. Організація систематичних спостережень: проведення регулярних спостережень за станом природних комплексів та об'єктів з метою вчасного виявлення будь-яких змін та реагування на них.

3. Комплексні дослідження: проведення наукових досліджень для розробки наукових основ збереження та ефективного використання природних комплексів та об'єктів.

4. Додержання вимог щодо охорони: забезпечення виконання вимог щодо охорони територій та об'єктів природно-заповідного фонду при проведенні різних видів діяльності, включаючи господарську, управлінську, будівельну та інші.

5. Економічні важелі стимулювання: запровадження економічних заходів, які стимулюють охорону природно-заповідного фонду, наприклад, встановлення податкових пільг або фінансових заохочень для тих, хто долучається до збереження природи.

6. Державний та громадський контроль: здійснення державного та громадського контролю за додержанням режиму охорони та використання природно-заповідного фонду.

7. Встановлення підвищеної відповідальності: уведення підвищеної відповідальності за порушення режиму охорони та використання природно-заповідного фонду, а також за знищення та пошкодження його об'єктів.

8. Міжнародне співробітництво: активна участь у широкому міжнародному співробітництві у сфері охорони природи та обміну досвідом з іншими країнами.

Впровадження цих заходів узгоджено і збалансовано може гарантувати ефективне збереження та раціональне використання природно-заповідного фонду Варковицької сільської територіальної громади.

Ліси та лісовкриті площі, які складають близько 7.2% всієї території Варковицької сільської територіальної громади, представляють значущий ресурс для розвитку зеленого туризму та створення інфраструктури, спрямованої на задоволення потреб туристів, які цінують природні краси та активний відпочинок.

Основні чинники, які роблять ліси привабливими для зеленого туризму, включають:

1. Екологічна привабливість: Лісові екосистеми забезпечують чисте повітря, багатство рослинного та тваринного світу, що робить їх привабливими для туристів, які цінують екологічний туризм та екоспостереження.

2. Активний відпочинок: Ліси створюють ідеальні умови для активного відпочинку, такого як піший та велосипедний туризм, пікніки, гри на свіжому повітрі, які привертають людей, які шукають активний та здоровий відпочинок.

3. Біорізноманіття: Ліси можуть бути унікальними екосистемами, сприяючи збереженню та вивченню біорізноманіття. Це приваблює туристів, які цікавляться наукою та природоохоронними питаннями.

4. Екологічні туристичні маршрути: Створення екологічних туристичних маршрутів у лісах може привести до розвитку туристичної інфраструктури та створення нових робочих місць.

Розвиток зеленого туризму в лісових зонах може призвести до економічного зростання громади, збереження природних ресурсів та покращення якості життя місцевого населення.

Регіональна екологічна мережа Варковицької громади включає важливі природні області та комунікаційні елементи, що забезпечують природні зв'язки в зональному та міграційному відношенні. Розроблена система включає природні ядра та екокоридори, які сприяють збереженню та відновленню екосистем.

1. Природні регіони:

- Кременецьке горбогір'я та прилеглі території.
- Мале Полісся.
- Волинська височина.
- Надслучанські дислокації.
- Поліська низовина з унікальними екосистемами боліт та лісових

комплексів.

- Річкові екосистеми.

2. Широтні природні коридори:

- Долини Прип'яті (міжнародний).
- Волинська височина (міжнародний).
- Малополіський (Малополісько-Горинський).
- Північноподільський (частина Галицько-Слобожанського

національного екокоридору).

3. Меридіональні природні коридори:

- Стиру.
- Горині.
- Ікви.
- Случі та інші, що об'єднують водні та заплавні території.

4. Важливіші ключові території (ядра):

- Прип'ять-Стохідське.
- Білоозерсько-Черемське.
- Перебродське.
- Сиропогонське.
- Соминське.

- Надслучанське.
- Дермансько-Острозьке (Бущанське).
- Демидівське та інші.

5. Екокоридори національного, міжрегіонального та регіонального рівнів:

- Любешівсько-Зарічненський.
- Зарічненсько-Дубровицький.
- Соминсько-Перебродський.
- Сиропогонсько-Соминський.
- Сиропогонсько-Олевський.
- Соминсько-Надслучанський.
- та інші.

Ці елементи формують систему важливих складових регіональної екомережі, спрямованої на збереження та підтримку різноманітності природних екосистем та маршрутів міграції рослин і тварин.

Створена система природних ядер, екокоридорів та природних регіонів в межах регіональної екологічної мережі Варковицької громади слугує важливою основою для розвитку зеленого туризму. Збереження та відновлення природних екосистем, включаючи ліси, болота та річкові долини, створює унікальне природне середовище, яке привертає любителів екологічного туризму. Існуючі екокоридори та природні коридори стають маршрутами міграції для рослин і тварин, стимулюючи різноманіття флори та фауни. Зелений туризм може включати екскурсії, спостереження за птахами, велосипедні тури та інші активності, які сприяють здоров'ю та спільноті. Розташування важливих ключових територій та екокоридорів визначає природні шляхи для туристів, які шукають заземлення в природі та цінують екологічну чистоту. Такий підхід до розвитку туризму сприяє економічному зростанню громади, залучаючи нових відвідувачів та створюючи нові можливості для місцевих підприємців.

Отже, створення регіональної екологічної мережі сприяє не лише збереженню природи, але й створює сталий фундамент для розвитку зеленого

туризму, що сприяє екологічній усвідомленості та соціально-економічному розвитку громади.

2.2. Оцінка фінансового забезпечення в Варковицької сільської територіальної громади

В табл.2.3. представлено Доходи сільського бюджету Варковицької сільської територіальної громади станом на кінець 2021 року. Ця таблиця служить інструментом для аналізу та оцінки економічного розвитку громади, визначення джерел доходів, а також підґрунтям для прийняття рішень щодо фінансового управління та розвитку різних секторів. Аналіз цих даних може виявитися корисним для визначення пріоритетів, планування інвестицій та визначення загального економічного здоров'я громади.

Таблиця 2.3

Доходи сільського бюджету в Варковицькій сільській територіальній громаді станом на початок 2022 рік

Найменування	Усього, тис.грн.
1	2
Податкові надходження	12221,2
<i>Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості</i>	6110,6
<i>Податок та збір на доходи фізичних осіб</i>	6100
<i>Податок на прибуток підприємств</i>	10,6
Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	241,7
Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів	239,5
Рентна плата за користування надрами загальнодержавного значення	2,2
Внутрішні податки на товари та послуги	815,1
Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)	162,7
Акцизний податок завезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)	553,5
Місцеві податки та збори, що сплачуються (перераховуються) згідно податковим Кодексом України	5327,7
Податок на майно	2441,5
Єдиний податок	2886,2
Неподаткові надходження	308,9
Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності	4,9

Продовження табл.2.3

1	2
Плата за надання адміністративних послуг	4,7
Державне мито	0,2
Власні надходження бюджетних установ	304
Усього доходів (без урахування) міжбюджетних трансфертів	25514
Офіційні трансферти від органів державного управління	28124,6
Дотації з державного бюджету місцевим бюджетам	6988,2
Субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам	19939,9
Дотації з місцевих бюджетів іншим місцевим бюджетам	857,1
Субвенції з місцевих бюджетів іншим місцевим бюджетам	339,4
Разом доходи	81763,2

Джерело: складено відповідно до статичних даних Варковицькій сільській територіальній громаді

На основі наданих даних про доходи сільського бюджету в Варковицькій сільській територіальній громаді станом на початок 2022 року, можна провести аналіз фінансового стану та визначити деякі ключові аспекти:

1. Структура доходів: податкові надходження складають значну частину бюджету, і основним джерелом є податки на доходи, податки на прибуток, а також акцизний податок з вироблених та завезених підакцизних товарів. Це свідчить про важливість оптимізації податкової системи та збільшення ефективності збору податків.

2. Місцеві податки та збори: значна частина доходів громади складається з місцевих податків та зборів, таких як податок на майно та єдиний податок. Це вказує на важливість розвитку місцевих підприємств та підтримки підприємництва на рівні громади.

3. Немає урахування інших надходжень: з вказаних даних неможливо визначити інші можливі джерела доходів, такі як прибуткові та інші неподаткові надходження. Розгляд цих аспектів допоможе отримати повніший обсяг фінансових ресурсів громади.

4. Міжбюджетні трансферти: громада отримує значні міжбюджетні трансферти від державного та місцевого бюджетів. Це може бути важливим джерелом фінансування для реалізації соціальних та економічних проєктів.

5. Необхідність аналізу та планування: для оптимального використання фінансових ресурсів важливо провести детальний аналіз та планування бюджету. Це допоможе визначити пріоритети та розподілити кошти на ті сфери, які потребують найбільшої уваги та підтримки.

6. Потреби та інвестиції: розгляд фінансового стану громади повинен бути в контексті її потреб та можливостей. Це дозволить визначити обсяги інвестицій у соціальні, економічні та інші сфери для досягнення сталого розвитку.

Взагалі, аналіз фінансового стану сільської громади є важливим етапом для ефективного управління ресурсами та забезпечення сталого розвитку на місцевому рівні.

Найбільшу частку доходів бюджету Варковицької сільської ради у 2021 складають податкові надходження. На рис.2.1. представлено структуру податкових надходжень у 2021 році.

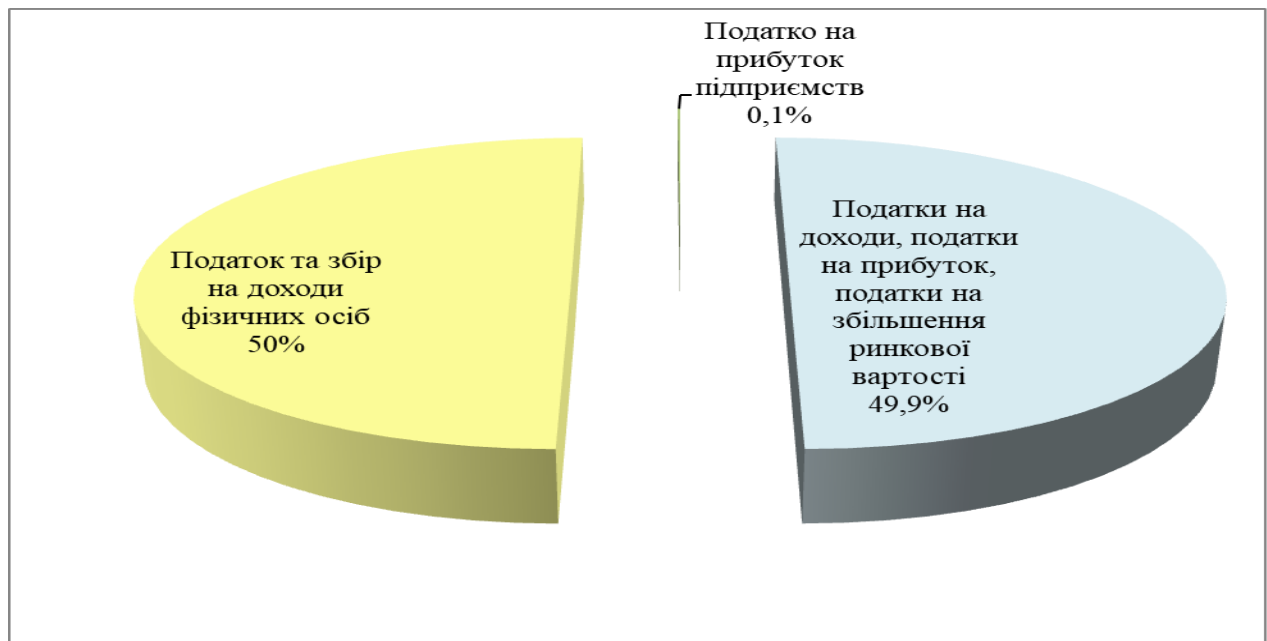

Рис.2.2. Структура податкових надходжень на початок 2022 року рік бюджету Варковицької сільської територіальної громади

В табл.2.4. представлено видатки сільського бюджету за 2021 рік.

Таблиця 2.4.

Видатки Варковицькій сільській територіальній громаді з бюджету на
початок 2022 року

Найменування	оплата праці	комунальні послуги та енергоносії	Видатки споживання
Сільська рада	29066,1	2076,3	31142,4
Державне управління на місцеве самоврядування	3750	259,8	4009,8
Освіта	24201,7	1552,1	25753,8
Культура і мистецтво	1114,4	27,9	1142,3
Житлово-комунальне господарство	134,5	236,6	371,1
Соціальний захист та забезпечення	0	0	51,5

На рис.2.3. представлено структура видатків сільського бюджету за 2021 рік.

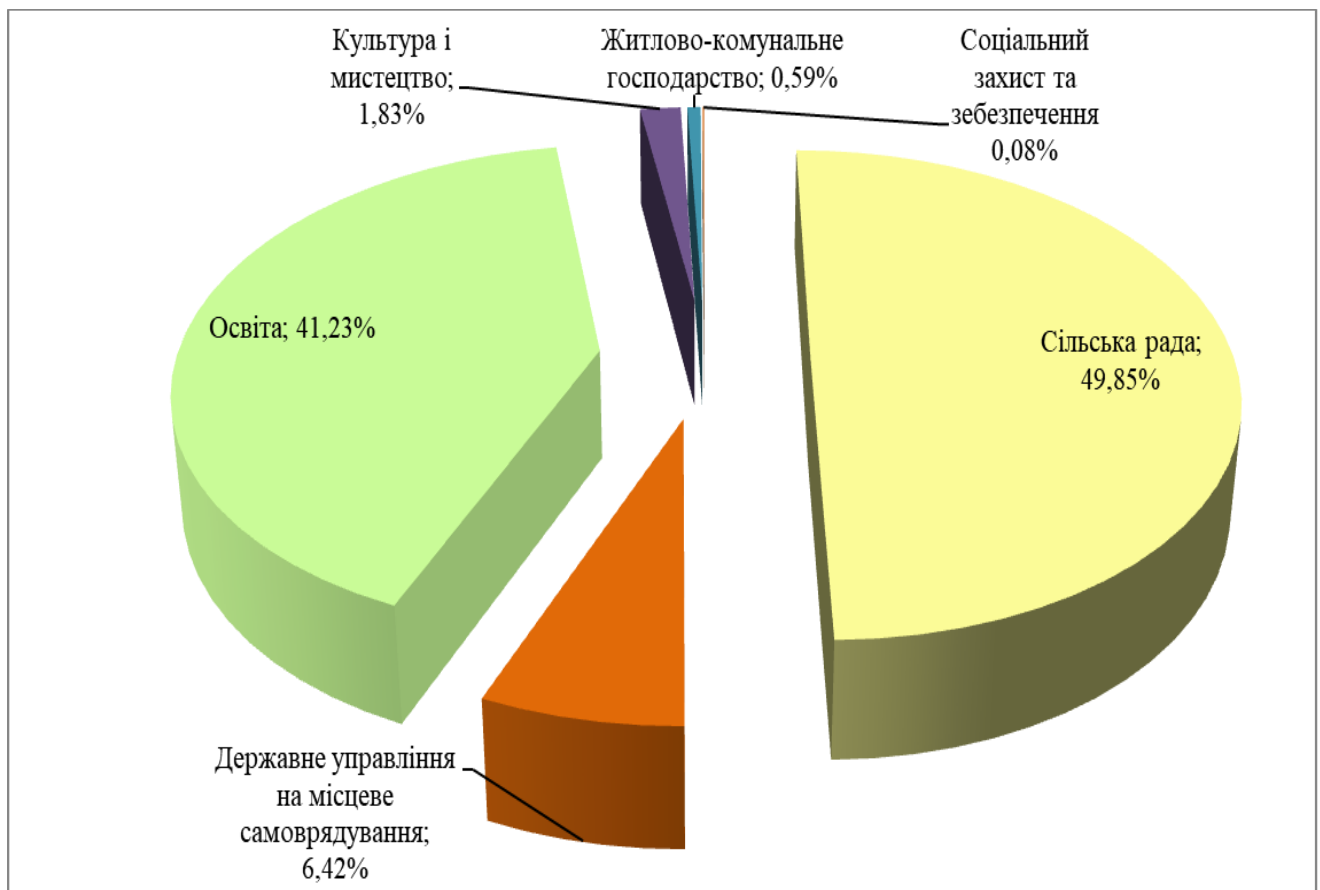

Рис.2.3. Структура видатків Варковицької сільської ради у 2021 році

Аналіз видатків сільської громади:

1. Сільська рада:

- Оплата праці: 29066,1 тис. грн.
- Комунальні послуги та енергоносії: 2076,3 тис. грн.
- Видатки споживання: 31142,4 тис. грн. Сільська рада витрачає

значні кошти на оплату праці, що може свідчити про активну працездатність та потребу у персоналі. Великий обсяг видатків на комунальні послуги та енергоносії може вказувати на необхідність ефективного використання енергії та ресурсів. Видатки на споживання також важливі для забезпечення необхідних послуг та функцій для місцевого населення.

2. Державне управління на місцеве самоврядування:

- Оплата праці: 3750 тис. грн.
- Комунальні послуги та енергоносії: 259,8 тис. грн.
- Видатки споживання: 4009,8 тис. грн. Державне управління вкладає

значні ресурси у забезпечення оплати праці свого персоналу та надання послуг для громадян. Оплата комунальних послуг та споживання відображає загальні витрати на управління та утримання офісу.

3. Освіта:

- Оплата праці: 24201,7 тис. грн.
- Комунальні послуги та енергоносії: 1552,1 тис. грн.
- Видатки споживання: 25753,8 тис. грн. Високі видатки на оплату

праці у сфері освіти свідчать про значущі інвестиції у розвиток освітніх програм та забезпечення якісного навчання. Комунальні послуги та видатки на споживання допомагають створювати сприятливі умови для навчання.

4. Культура і мистецтво:

- Оплата праці: 1114,4 тис. грн.
- Комунальні послуги та енергоносії: 27,9 тис. грн.
- Видатки споживання: 1142,3 тис. грн. Культурні програми та

мистецькі події отримують обмежені ресурси, проте вони залишаються важливим елементом для розвитку та підтримки культурного середовища в громаді.

5. Житлово-комунальне господарство:

- Оплата праці: 134,5 тис. грн.
- Комунальні послуги та енергоносії: 236,6 тис. грн.
- Видатки споживання: 371,1 тис. грн. Велика частина видатків на

оплату комунальних послуг та енергетичні ресурси може вказувати на потребу в оптимізації та енергоефективності.

6. Соціальний захист та забезпечення:

- Оплата праці: 0 тис. грн.
- Комунальні послуги та енергоносії: 0 тис. грн.
- Видатки споживання: 51,5 тис. грн. Наявність видатків на

соціальний захист та забезпечення свідчить про увагу громади до підтримки соціально вразливих верств населення.

Загалом, аналіз видатків громади дозволяє визначити пріоритети та ефективно використовувати фінансові ресурси для забезпечення розвитку та благополуччя громади.

Варковицька сільська територіальна громада, подібно до інших громад в Україні, має свою структуру та функції, а фінансове забезпечення громади визначається рядом факторів. Ось теоретичний огляд, який може бути використаний для загального розуміння:

1. Джерела фінансування:

Місцеві податки та збори: Громади можуть збирати податки на місцевому рівні, такі як земельний податок, податок на нерухомість тощо.

Трансфери від держави: Уряд може виділяти фінансову допомогу громадам через різноманітні трансфери.

2. Бюджетна структура:

Основні напрямки витрат: Фінансування може йти на різні напрямки, такі як освіта, охорона здоров'я, інфраструктура, соціальна сфера та інші.

Капітальні та поточні витрати: Громада витрачає гроші як на поточні, так і на капітальні витрати. Поточні витрати - це щоденні операційні витрати, тоді як капітальні витрати включають у себе проекти на розвиток та будівництво.

3. Фінансовий контроль та аудит:

Фінансовий контроль: Забезпечення ефективного використання коштів та відповідність бюджетних правил.

Аудит: Проведення аудиту для перевірки фінансової діяльності та відповідності законодавству.

4. Місцевий розвиток та економіка:

Стимулювання економічного розвитку: Громади можуть вживати заходів для стимулювання місцевої економіки та залучення інвестицій.

5. Участь громадян:

Бюджетування з участю громадян: Залучення громадян до процесу прийняття рішень щодо розподілу фінансових ресурсів.

6. Співпраця з іншими рівнями влади:

Взаємодія з регіональним та центральним рівнями влади: Для забезпечення додаткового фінансування та реалізації спільних проектів.

Це загальний огляд теоретичних аспектів фінансового забезпечення сільської територіальної громади. Для отримання конкретної інформації про Варковицьку громаду, рекомендується звертатися до місцевих органів влади, бюджетних документів та звітності громади.

Таблиця 2.5.

Аналіз виконання видатків бюджету Варковецьковицької сільської територіальної громади станом на початок 2023 року, грн

Показник	План на рік з урахуванням змін	Касові видатки за 2022 рік	% виконання
1	2	3	4
Організаційне, інформаційно-аналітичне та матеріально-технічне забезпечення діяльності обласної ради, районної ради, районної у місті ради (у разі її створення), міської, селищної, сільської рад	2469	462013	187.1
Керівництво і управління у відповідній сфері у містах, селищах, селах, територіальних громадах	0	21709	
Надання дошкільної освіти	75	14695	19,6%

Продовження табл.2.5

1	2	3	4
Надання загальної середньої освіти закладами загальної середньої освіти	335	242753	72.5
Надання загальної середньої освіти закладами загальної середньої освіти	927	926989	100.0
Забезпечення діяльності інклюзивно-ресурсних центрів за рахунок коштів місцевого бюджету	0	2988	
Надання освіти за рахунок субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами	21164	21164	100.0
Організація та проведення громадських робіт	0	14191	
Видатки, пов'язані з наданням підтримки внутрішньо перемішеним та/або евакуйованим особам у зв'язку із введенням воєнного стану	0	131545	
Організація благоустрою населених пунктів	0	4035	
Внески до статутного капіталу суб'єктів господарювання	1119000	873587	78.1
Заходи та роботи з територіальної оборони	270	270	100.0
Природоохоронні заходи за рахунок цільових фондів	13	0	0.0
Інші субвенції з місцевого бюджету	114,211	114,2	100.0
Усього	3121275	3099870	99.3

Джерело: складено автором відповідно до статичних даних Варковицькій сільській територіальній громаді

1. Організаційне, інформаційно-аналітичне та матеріально-технічне забезпечення: Фактичні витрати перевищили планові на 87.1%. Важливо оцінити, чи всі ці витрати були необхідними і ефективними.

2. Керівництво і управління: Фактичні витрати значно перевищили планові. Потрібно з'ясувати причини цього перевищення та оцінити ефективність витрат.

3. Надання дошкільної освіти: Виконання плану становить лише 19.6%. Це вимагає докладного аналізу і, можливо, коригувань у розподілі коштів для покращення якості надання дошкільної освіти.

4. Надання загальної середньої освіти: Здійснено 72.5% запланованих витрат. Важливо оцінити, чи були ці кошти використані ефективно та чи вони відповідають потребам у сфері освіти.

5. Забезпечення інклюзивно-ресурсних центрів: Фактичні витрати становлять значну частину плану. Потрібно з'ясувати, чому виникли такі витрати та чи були вони виправданими.

6. Надання освіти для осіб з особливими освітніми потребами: Витрати відповідають запланованим. Проте, важливо продовжувати спостереження та підтримку цього напрямку.

7. Організація та проведення громадських робіт: Здійснено 14,191 тис. грн витрат. Важливо оцінити результативність цих робіт та їх вплив на громаду.

8. Видатки, пов'язані з наданням підтримки внутрішньо переміщеним особам: Витрати в цьому напрямку є значними. Потрібно з'ясувати причини та визначити, чи були ці витрати ефективними.

9. Організація благоустрою населених пунктів: Здійснено 4,035 тис. грн витрат. Важливо оцінити результати робіт та їх вплив на благоустрій населених пунктів.

10. Внески до статутного капіталу суб'єктів господарювання: Витрати становлять 78.1% від плану. Необхідно з'ясувати причини цього та оцінити ефективність надання допомоги суб'єктам господарювання.

11. Заходи та роботи з територіальної оборони: Всі заплановані витрати здійснено на 100%. Важливо забезпечити ефективність проведених заходів у цьому напрямку.

12. Природоохоронні заходи за рахунок цільових фондів: Заходи не були реалізовані. Потрібно визначити причини та розглянути можливість виконання природоохоронних заходів у майбутньому.

13. Інші субвенції з місцевого бюджету: Всі субвенції були виділені у повному обсязі. Важливо перевірити ефективність використання цих коштів та їх вплив на призначений напрямок.

Загалом, виконання бюджетних показників за 2022 рік є високим, більшість показників були виконані на рівні 100% або близько до цього значення. Однак, є окремі напрямки, такі як надання дошкільної освіти, де

виконання становить менше 20%, що може вимагати уваги та коригувань у плануванні та розподілі бюджетних коштів.

В табл. 2.6. представлено аналіз по фінансуванню державних програм в Варковицькій сільській територіальній громаді

Таблиця 2.6

Аналіз ефективності державного регулювання програм в Варковицькій сільській територіальній громаді, грн

Найменування головного розпорядника коштів місцевого бюджету	Найменування місцевої/регіональної програми	План на рік	Факт за 2022 рік	% виконання
Організація благоустрою населених пунктів	Програма»Благоустрою населених пунктів на території Варковицької сільської територіальної громади на 2022 рік»	700185	700001	100.0
Інші заходи у сфері соціального захисту і соціального забезпечення	Програма»Соціального захисту населення на 2022 рік»	163000	163000	100.0
Інші субвенції	Програма розвитку та фінансової підтримки комунального некомерційного підприємства «Дубенський районний центр первинної медико-санітарної допомоги» 2021-2022 роки	888500	888498	100.0
Інші субвенції	«Здоров'я»	60000	59277	98.8
Інші субвенції	Онкологія і діабет	80000	76932	96.2
Компенсаційні виплати за пільговий проїзд окремих категорій громадян	Програма компенсації пільгових перевезень окремих категорій громадян Варковицької сільської ради на залізничному транспорті приміського сполучення на 2022 рік	5000	3504	70.1
Надання пільг окремим категоріям громадян з оплати послуг зв'язку	Програма пільгового забезпечення окремих категорій громадян Варковицької сільської ради на 2021 рік	3000	720	24.0
Субвенції з місцевого бюджету державному бюджету на виконання програм соціально-економічного розвитку регіонів	Програма підтримки державної політики у сфері соціального захисту населення Варковицької сільської ради на 2021 рік	26100	26100	100.0
	Програма забезпечення пожежної безпеки населених пунктів та об'єктів усіх форм власності на території Варковицької сільської ради в 2022 році	65000	65000	100.0

Продовження табл.2.6

Субвенції з місцевого бюджету державному бюджету на виконання програм соціально-економічного розвитку регіонів	Комплексна програма профілактики правопорушень та боротьби із злочинністю Варковицької територіальної громади на 2021-2022роки	15000	15000	100.0
	Програма підтримки Збройних сил України на 2022 рік	150000	150000	100.0
	Програму підвищення ефективності виконання повноважень органами виконавчої влади реалізації державної регіональної політики та впровадження реформ у Дубенському районі на 2022 рік	50000	50000	100.0
Заходи та роботи з територіальної оборони	Комплексна програма розвитку цивільного захисту Варковицької сільської ради на 2022-2024 роки	83800	54500	65.0

1. Програма «Благоустрою населених пунктів на території Варковицької сільської територіальної громади на 2022 рік»: Програма була виконана на 100%. Громада успішно реалізувала заходи з благоустрою, що сприяло покращенню життя населення.

2. Програма «Соціального захисту населення на 2022 рік»: Програма була виконана на 100%. Система соціального захисту допомогла забезпечити населення необхідними пільгами та допомогою.

3. Програма розвитку та фінансової підтримки КНП «Дубенський районний центр ПМСД» Привільненської сільської ради на 2021-2022 роки: Програма була виконана на 100%. Це свідчить про ефективне використання коштів для підтримки медичних установ.

4. Програма «Здоров'я»: Програма була виконана на рівні 98.8%. Слід з'ясувати причини невеликого невиконання та вжити заходів для досягнення 100% виконання.

5. Програма «Онкологія і діабет»: Програма була виконана на рівні 96.2%. Потрібно провести аналіз та вжити заходів для покращення виконання програми.

6. Програма компенсації пільгових перевезень окремих категорій громадян Варковицької сільської ради на залізничному транспорті приміського

сполучення на 2022 рік: Програма була виконана на рівні 70.1%. Потрібно розглянути можливість оптимізації та покращення використання коштів для компенсаційних виплат.

7. Програма пільгового забезпечення окремих категорій громадян Варковицької сільської ради на 2021 рік: Програма була виконана на рівні 24.0%. Низький рівень виконання свідчить про необхідність перегляду та оптимізації програми для забезпечення ефективного розподілу коштів та отримання очікуваних результатів.

8. Програма підтримки державної політики у сфері соціального захисту населення Варковицької сільської ради на 2021 рік: Програма була виконана на 100%. Це свідчить про успішне забезпечення соціального захисту населення та ефективне використання виділених коштів.

9. Програма забезпечення пожежної безпеки населених пунктів та об'єктів усіх форм власності на території Варковицької сільської ради в 2022 році: Програма була виконана на 100%. Громада успішно реалізувала заходи з пожежної безпеки, забезпечуючи безпеку населення та об'єктів.

10. Комплексна програма профілактики правопорушень та боротьби із злочинністю Варковицької територіальної громади на 2021-2022 роки: Програма була виконана на 100%. Успішна реалізація програми свідчить про високий рівень ефективності діяльності правоохоронних органів.

11. Програма підтримки Збройних сил України на 2022 рік: Програма була виконана на 100%. Громада висловила підтримку Збройним силам України шляхом успішної реалізації програми.

12. Програма підвищення ефективності виконання повноважень органами виконавчої влади реалізації державної регіональної політики та впровадження реформ у Дубенському районі на 2022 рік: Програма була виконана на 100%. Громада успішно впроваджує реформи та реалізує державну регіональну політику.

13. Комплексна програма розвитку цивільного захисту Варковицької сільської ради на 2022-2024 роки: Програма була виконана на рівні 65.0%. Слід

провести аналіз та розглянути заходи для покращення виконання програми з розвитку цивільного захисту.

Аналіз бюджетних програм Варковицької сільської територіальної громади на 2021 та 2022 роки свідчить про важливий крок у напрямку соціального розвитку та ефективного використання бюджетних коштів. Деякі програми були успішно виконані на 100%, що вказує на високий рівень управління та реалізації проектів. Проте, виявлені програми з низьким рівнем виконання вказують на потребу удосконалення стратегій та планування виділених коштів. Зокрема, необхідно переглядати програми з низьким виконанням та розглядати можливості оптимізації та підвищення ефективності витрат. Важливо зазначити позитивні аспекти, такі як успішна реалізація програм з соціального захисту, пожежної безпеки та підтримки Збройних сил України. Вони свідчать про високий рівень відповідальності та готовності громади до співпраці у важливих сферах життя. Загалом, здійснення аналізу бюджетних програм є необхідним етапом для покращення фінансової прозорості та оптимізації розподілу коштів для досягнення стратегічних цілей громади.

2.3. Аналіз недоліків державного регулювання розвитком безбар'єрного туризму в Варковицької сільської територіальної громади

Враховуючи стратегію розвитку Варковицької територіальної громади на період до 2027 року і зазначені у СВОТ-аналізі сильні сторони, можна зробити висновок, що громада має значний потенціал для розвитку туризму, зокрема зеленого туризму.

1. Географічне розташування і дорожнє сполучення: Сприятливе географічне розташування: Знаходячись у вигідному місці, громада може використовувати своє положення для приваблення туристів. Достатнє дорожнє сполучення: Забезпеченість гарними дорожніми маршрутами робить громаду доступною для відвідування.

2. Природні ресурси: Чисте довкілля та водні природні ресурси: Це створює можливості для розбудови екологічно чистих рекреаційних зон та привертає туристів, які цінують природну красу.

3. Інфраструктура для туризму: Потенційні об'єкти інвестування: Вільні приміщення та земельні ділянки можуть бути використані для розбудови готелів, ресторанів та інших туристичних об'єктів.

4. Людські ресурси: Наявність трудових ресурсів: Це може стати важливим фактором для розвитку туризму та гостинності в громаді.

5. Сільське господарство: Родючі сільськогосподарські землі: Використання частини цих земель для агротуризму та розвитку сільського туризму.

Навіть з урахуванням всіх цих потенційних переваг, важливо визначити, що стратегія розвитку громади наразі не враховує перспективи розвитку туризму, зокрема зеленого туризму. Рекомендується доповнити стратегію аспектами, які сприяють створенню туристичної інфраструктури та привертанню туристів, враховуючи природні ресурси та існуючі можливості для розвитку туристичного бізнесу. Також важливо враховувати участь громадян та сприяти їхньому інтересу до розвитку туризму в громаді.

Географічне розташування і дорожнє сполучення грають ключову роль у розвитку туризму в громаді. Оцінка цих аспектів може допомогти визначити потенціал для залучення туристів та подальший розвиток туристичного сектору.

1. Сприятливе географічне розташування: Туристичні маршрути: Якщо громада розташована в природному або культурному ключовому районі, це може залучати туристів, які шукають нові та унікальні враження. Екологічні особливості: Географічне розташування може надавати унікальні природні ресурси, які можуть бути використані для розвитку екологічного туризму чи пригодницьких подорожей.

2. Достатнє дорожнє сполучення: Легкість доступу: Гарні дороги та зручні транспортні маршрути створюють сприятливі умови для туристів,

забезпечуючи легкість доступу до громади. Транспортна інфраструктура: Наявність розвинутої інфраструктури, такої як аеропорти, залізничні станції чи автобусні маршрути, полегшує переміщення туристів.

3. Маркетинговий потенціал: Піар: Використання вигідного географічного розташування для піару та реклами громади як туристичного напрямку. Партнерства з туристичними компаніями: Встановлення партнерств із туроператорами та агентствами для привертання більше туристів.

Маркетинговий потенціал громади в сфері туризму може виявитися важливим інструментом для залучення уваги та привертання більше туристів. Ось кілька аспектів маркетингового потенціалу, які можуть бути розглянуті для подальшого розвитку туризму в Варковицькій сільській територіальній громаді:

Піар та реклама:

Використання географічного розташування: Вигідне географічне положення може бути акцентовано в рекламних кампаніях для піару громади. Ефективне використання природних та культурних особливостей географічного регіону в рекламі може привертати увагу та створювати позитивний образ місця.

Організація заходів та фестивалів: Проведення тематичних заходів та фестивалів, які відзначають унікальні риси місцевості, може стати інструментом для привертання медіа та залучення уваги громадськості.

Партнерства з туристичними компаніями:

Розробка турпакетів: Встановлення партнерства з туроператорами та агентствами для розробки та продажу турпакетів, що включають в себе визначені туристичні маршрути та послуги в громаді.

Знижки та привілеї: Укладання угод про знижки та спеціальні привілеї для туристів, які обирають громаду як свою подорожню точку.

Онлайн-присутність та соціальні мережі:

Створення туристичного веб-сайту: Розробка інформаційного та привабливого веб-сайту, який надає деталізовану інформацію про туристичні атракції, послуги та події у громаді.

Активний присутність у соціальних мережах: Використання соціальних мереж для активного залучення та комунікації з потенційними туристами, розміщення фотографій, відео та іншого контенту, що привертає увагу.

Участь у туристичних виставках та ярмарках:

Представлення національної туристичної продукції: Активна участь у туристичних виставках та ярмарках для презентації місцевих можливостей та залучення зацікавлених осіб.

Вивчення інтересів аудиторії: Аналіз реакцій інтересів відвідувачів на події та виставки для адаптації маркетингових стратегій.

Здійснення таких маркетингових заходів може сприяти покращенню відомостей про громаду, залученню більше туристів та підвищенню їхнього інтересу до безбар'єрного туризму в Варковицькій сільській територіальній громаді.

4. Створення туристичних маршрутів: Вивчення історії і культури: Розробка туристичних маршрутів, які включають в себе цікаві історичні, культурні та природні об'єкти громади. Екскурсії та події: Організація екскурсій та туристичних подій для привертання уваги та створення неповторних туристичних вражень.

З урахуванням цих факторів, громада може розвивати туризм, використовуючи своє географічне розташування та дорожнє сполучення як конкурентні переваги. Розробка стратегій залучення туристів та подальшого розвитку туристичної інфраструктури може сприяти економічному зростанню та підвищенню привабливості громади.

Створення туристичних маршрутів є важливою складовою розвитку туризму в громаді. Це дозволяє створити цікаві та насичені історичні, культурні та природні маршрути для туристів. Ось декілька конкретних кроків, які можуть бути вжиті для успішного створення туристичних маршрутів в Варковицькій сільській територіальній громаді:

1. Вивчення історії і культури: Історичні дослідження: Проведення детальних досліджень історії та культури громади для визначення ключових

історичних та культурних об'єктів. Створення маршрутів: Розробка маршрутів, які включають в себе історичні пам'ятки, музеї, археологічні знахідки та інші цікаві об'єкти. Інтерактивні елементи: Використання інтерактивних елементів, таких як QR-коди чи мобільні додатки, для надання туристам додаткової інформації під час подорожі.

2. Екскурсії та події: Організація екскурсій: Створення програм екскурсій, які охоплюють ключові місця і події в громаді. Екскурсії можуть проводитися як пішохідні, так і на автобусах чи інших транспортних засобах. Тематичні події: Організація тематичних подій, таких як фестивалі, ярмарки, концерти або мистецькі вистави, які стають частиною туристичного маршруту та привертають увагу туристів. Взаємодія з місцевим населенням: Залучення місцевого населення до проведення екскурсій та подій, що дозволить туристам отримати аутентичний досвід і взаємодіяти з місцевою культурою.

3. Маркетинг та реклама: Промоція та інформація: Активна реклама та промоція створених туристичних маршрутів через різні канали зв'язку, такі як туристичні бюро, інтернет, соціальні мережі та інші. Співпраця з туроператорами: Укладання партнерських угод з туроператорами для включення туристичних маршрутів у їхні пакети.

Створення туристичних маршрутів та подій варто розглядати як стратегічний елемент розвитку туризму в громаді, сприяючи розширенню туристичного потенціалу та привертанню нових відвідувачів.

Аналіз недоліків державного регулювання розвитку безбар'єрного туризму в Варковицькій сільській територіальній громаді може включати наступні аспекти:

1. Відсутність стандартів та нормативів: Нормативна база: Відсутність чітких стандартів та нормативів для розвитку та підтримки безбар'єрного туризму може ускладнити реалізацію ініціатив на місцевому рівні. Важливо мати відповідні стандарти, які сприятимуть створенню інфраструктури для всіх категорій туристів.

2. Неосвіченість та відсутність навчання: Освітні програми: Держава може не надавати достатніх ресурсів для реалізації програм навчання та інформування, спрямованих на підвищення обізнаності місцевого населення та підприємців щодо потреб та можливостей безбар'єрного туризму.

3. Бар'єри в доступі: Неадаптована інфраструктура: Відсутність адаптованої інфраструктури (готелі, ресторани, визначні місця) може створювати бар'єри для людей з інвалідністю та ускладнювати їхню участь у туристичних подіях.

4. Фінансові обмеження: Відсутність фінансової підтримки: Державні програми фінансування для розвитку безбар'єрного туризму можуть бути обмеженими або недостатньою. Важливо забезпечити належне фінансування для ініціатив, спрямованих на створення безбар'єрної туристичної інфраструктури.

5. Недостатнє взаємодії між секторами: Комунікація та співпраця: Важливо встановлювати ефективну комунікацію та співпрацю між владою, громадськістю, підприємцями та іншими зацікавленими сторонами для створення сприятливого середовища для безбар'єрного туризму.

6. Відсутність маркетингової стратегії: Промоція безбар'єрного туризму: Важливо розробити та впровадити маркетингові стратегії для просування безбар'єрних туристичних можливостей громади на ринку туризму.

7. Неузгодженість стандартів: Узгодженість з іншими регіонами: Відсутність узгоджених стандартів між різними регіонами може створювати нерівності в розвитку безбар'єрного туризму, що ускладнює консолідацію зусиль національного рівня.

Для подолання цих недоліків важливо залучити владні, громадські та комерційні органи до спільних зусиль у створенні сприятливого середовища для безбар'єрного туризму в Варковицькій сільській територіальній громаді. Також необхідно взяти до уваги думку та потреби осіб з інвалідністю для максимальної ефективності розвитку безбар'єрного туризму.

Висновки до розділу 2

Варковицька сільська громада представляє собою територіальну громаду, розташовану в Дубенському районі Рівненської області, і має своїм адміністративним центром село Варковичі. Площа цієї громади становить 147,8 км², а її населення на 2022 рік оцінюється у 5438 осіб. На території Варковицької громади знаходяться території, віднесені до природно - заповідного фонду, діяльність яких регулюється Законом України «Про природно-заповідний фонд». Ліси та лісовкриті площі, які складають близько 7.2% всієї території Варковицької сільської територіальної громади, представляють значущий ресурс для розвитку зеленого туризму та створення інфраструктури, спрямованої на задоволення потреб туристів, які цінують природні краси та активний відпочинок. Розвиток зеленого туризму в лісових зонах може призвести до економічного зростання громади, збереження природних ресурсів та покращення якості життя місцевого населення. Створена система природних ядер, екокоридорів та природних регіонів в межах регіональної екологічної мережі Варковицької громади слугує важливою основою для розвитку зеленого туризму. Збереження та відновлення природних екосистем, включаючи ліси, болота та річкові долини, створює унікальне природне середовище, яке привертає любителів екологічного туризму. Існуючі екокоридори та природні коридори стають маршрутами міграції для рослин і тварин, стимулюючи різноманіття флори та фауни. Зелений туризм може включати екскурсії, спостереження за птахами, велосипедні тури та інші активності, які сприяють здоров'ю та спільноті. Розташування важливих ключових територій та екокоридорів визначає природні шляхи для туристів, які шукають заземлення в природі та цінують екологічну чистоту. Такий підхід до розвитку туризму сприяє економічному зростанню громади, залучаючи нових відвідувачів та створюючи нові можливості для місцевих підприємців. Отже, створення регіональної екологічної мережі сприяє не лише збереженню природи, але й створює сталий фундамент для розвитку зеленого туризму, що сприяє екологічній усвідомленості та соціально-економічному розвитку громади.

Аналіз бюджетних програм Варковицької сільської територіальної громади на 2021 та 2022 роки свідчить про важливий крок у напрямку соціального розвитку та ефективного використання бюджетних коштів. Деякі програми були успішно виконані на 100%, що вказує на високий рівень управління та реалізації проектів. Проте, виявлені програми з низьким рівнем виконання вказують на потребу удосконалення стратегій та планування виділених коштів. Зокрема, необхідно переглядати програми з низьким виконанням та розглядати можливості оптимізації та підвищення ефективності витрат. Важливо зазначити позитивні аспекти, такі як успішна реалізація програм з соціального захисту, пожежної безпеки та підтримки Збройних сил України. Вони свідчать про високий рівень відповідальності та готовності громади до співпраці у важливих сферах життя. Загалом, здійснення аналізу бюджетних програм є необхідним етапом для покращення фінансової прозорості та оптимізації розподілу коштів для досягнення стратегічних цілей громади. Виконання бюджетних показників за 2022 рік є високим, більшість показників були виконані на рівні 100% або близько до цього значення. Однак, є окремі напрямки, такі як надання дошкільної освіти, де виконання становить менше 20%, що може вимагати уваги та коригувань у плануванні та розподілі бюджетних коштів.

Аналіз недоліків державного регулювання розвитку безбар'єрного туризму в Варковицькій сільській територіальній громаді вказує на ряд проблем, що впливають на можливості розвитку цього напрямку. Відсутність чітких стандартів та нормативів створює труднощі у впровадженні відповідних ініціатив, тоді як неосвіченість та відсутність навчання у сфері безбар'єрного туризму можуть обмежувати свідомість громади та підприємців щодо його потенціалу. Помітний дефіцит фінансової підтримки та відсутність належної координації між секторами додатково ускладнюють створення безбар'єрної інфраструктури. Невраховання розвитку туризму у стратегії розвитку громади є значущим недоліком, особливо враховуючи наявність потенціалу для зеленого туризму. Для подолання цих проблем важливо сприяти розробці та

впровадженню стандартів безбар'єрного туризму, вдосконалити освітні програми, забезпечити фінансову підтримку та зміцнити координацію між різними зацікавленими сторонами. Такий комплексний підхід може сприяти створенню привабливого та доступного для всіх туристичного середовища в Варковицькій громаді.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКОМ БЕЗБАР'ЄРНОГО ТУРИЗМУ В ВАРКОВИЦЬКОЇ СІЛЬСЬКІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ

3.1. Напрями вирішення проблем розвитку безбар'єрного туризму в Україні

Питання становлення та розвитку безбар'єрного туризму не лише вимагає уваги та заходів з усіх сторін, але також відзначається складністю проблем, які необхідно вирішувати на різних рівнях. Практична реалізація цього завдання вимагає консолідації зусиль різних учасників туристичної сфери, починаючи від держави та закінчуючи самими користувачами послуг. Однією з ключових проблем є недостатня доступність туристичних об'єктів для людей з інвалідністю. Вирішення цього питання вимагає активної участі держави у створенні та підтримці інфраструктури, яка б враховувала потреби всіх груп населення. Регіональні органи місцевої влади повинні сприяти розвитку адаптованих туристичних маршрутів, враховуючи особливості свого регіону та його культурну специфіку.

Громадські організації в свою чергу можуть взяти на себе ініціативу в розробці інформаційних кампаній та освітніх програм, що спрямовані на підвищення свідомості про безбар'єрний туризм серед населення. Залучення постачальників послуг у цей процес є також ключовим елементом, оскільки вони можуть створювати та пропонувати спеціалізовані туристичні продукти. Окрім цього, самі маломобільні клієнти мають важливу роль у стимулюванні попиту на безбар'єрні туристичні послуги. Їхні власні потреби та відгуки є цінною інформацією для усіх учасників галузі, що дозволяє постійно удосконалювати та адаптувати пропозиції.

Таким чином, практична реалізація подолання проблем безбар'єрного туризму вимагає системного підходу та взаємодії всіх зацікавлених сторін, з

метою створення відкритого та доступного середовища для всіх туристів, незалежно від їхніх фізичних можливостей.

Таблиця 3.1

Дії щодо формування безбар'єрного простору на різних рівнях

Рівні здійснення	Конкретні дії
1	2
Держава та місцеві органи влади	— розроблення власних державних веб-сайтів відповідно до міжнародних стандартів доступності (стандарт WAI, мета якого – зробити вміст інтернету доступним всім користувачам, в тому числі користувачам з інвалідністю); — створення Програми розвитку безбар'єрного туризму в Україні, а також створення нормативно-правової бази щодо унормування певних вимог до безбар'єрного простору, регулювання та контролю за їх виконанням; — створення доступної інфраструктури; — навчання кваліфікованих кадрів, які можуть працювати з такою категорією населення; — часткове фінансування подорожей для людей з інвалідністю, а також імплементація міжнародних стандартів; — інтеграції людей з інвалідністю у соціальний простір; — видання та поширення рекомендацій щодо облаштування об'єктів туристичної інфраструктури з дотриманням вимог.
Туроператори та туристичні агентства	— розробка унікальних маршрутів, дозвіллєвих та анімаційних програм та заходів для людей з інвалідністю; — соціальна адаптація та реабілітація людей з інвалідністю через екскурсійний туризм; — консультація людей з обмеженими життєвими можливостями щодо доступних міст, культурних об'єктів, транспорту, готелів і т. д. — надання доступної, вивіреної, чіткої інформації щодо доступних об'єктів інфраструктури та культурних об'єктів.
Громадські організації	— створення пошукової системи, яка пропонує доступний засіб бронювання готелів, спеціально розроблений для забезпечення повного самодостатнього онлайн-бронювання для людей з візуальною, моторною, чуттєвою та інтелектуальною недостатністю; — турбота та підтримка людей з інвалідністю в реалізації свого права жити також, як і весь інший світ; — створення карта доступності місць для осіб з інвалідністю-візочників; — сприяння створенню умов доступного культурного середовища для співгромадян
Постачальники послуг	— надання послуг за принципом справедливості (недискримінаційній основі); — забезпечення безпечної, зручної та економічної транспортної та іншої інфраструктури, пов'язаної з туризмом.

Продовження табл.3.1

1	2
Туроператори та туристичні агентства	— розробка унікальних маршрутів, дозвілєвих та анімаційних програм та заходів для людей з інвалідністю; — соціальна адаптація та реабілітація людей з інвалідністю через екскурсійний туризм; — консультація людей з обмеженими життєвими можливостями щодо доступних міст, культурних об'єктів, транспорту, готелів і т. д. — надання доступної, вивіреної, чіткої інформації щодо доступних об'єктів інфраструктури та культурних об'єктів.
Клієнти	— гнучкість в отриманні послуг; — можливість простого/інтуїтивного отримання послуги; — толерантність до ймовірних помилок.

Джерело: розроблено автором

Створення спеціалізованого туристичного агентства або організації, спрямованої на вдосконалення та розширення можливостей для людей з інвалідністю, є ключовим кроком у розвитку безбар'єрного туризму. Це агентство може стати експертом в організації відпочинку, адаптованого до конкретних потреб цільової аудиторії.

Основною метою такого агентства буде розробка та реалізація продуманих програм відпочинку, спеціально адаптованих для людей з інвалідністю. Це може включати в себе широкий спектр послуг, таких як доступне планування відпочинку, екскурсійно-просвітницькі програми, оздоровчі тури та індивідуальні тури, спеціально розроблені з урахуванням особливостей фізичних обмежень. Однією з ключових складових такого агентства буде надання супроводжуючих, що допоможе забезпечити безпеку та комфорт учасників подорожі. Також важливим аспектом є медичний супровід, який може включати в себе наявність кваліфікованих медичних працівників або необхідний обладнання для надання першої допомоги в разі потреби. Однією з інноваційних послуг може бути наявність підготовлених екскурсоводів, які мають знання та розуміння особливостей осіб із різними видами обмежень. Також, враховуючи різноманіття потреб, можливе використання сурдоперекладачів для забезпечення доступної комунікації для осіб із вадами слуху. Створення такого агентства відкриває нові горизонти для безбар'єрного

туризму та вказує шлях до створення інклюзивного середовища для усіх туристів, незалежно від їхніх фізичних можливостей.

Однією із передових тенденцій у галузі сучасного обслуговування, спрямованою на вирішення проблеми доступності для клієнтів із інвалідністю, стає впровадження концепції універсального дизайну. Універсальний дизайн, також відомий як дизайн для всіх чи інклюзивний дизайн, є стратегією, спрямованою на розробку та створення різноманітних середовищ, продуктів, засобів комунікації, інформаційних технологій та послуг з метою гарантування їхньої доступності та зрозуміння для всіх клієнтів. Це робиться без необхідності використання адаптацій чи спеціальних налаштувань.

Універсальний дизайн базується на принципах, що передбачають задоволення потреб будь-якого клієнта сервісної організації шляхом створення умов рівного доступу, гнучкості та простоти використання. Ця стратегія спрямована на забезпечення рівноправного використання, врахування сенсорних можливостей користувачів, допустимість помилок з їхнього боку та забезпечення мінімального фізичного зусилля при отриманні послуг.

Однією з ключових переваг універсального дизайну є його здатність зробити сервісне обслуговування більш інклюзивним, а також сприяти інноваціям у сфері взаємодії з клієнтами. Шляхом створення продуктів та сервісів, які враховують різноманітність потреб та можливостей споживачів, універсальний дизайн сприяє розширенню аудиторії та зміцненню позитивного іміджу компаній, які приймають цю концепцію. Такий підхід не лише забезпечує рівноправний доступ до продуктів та послуг, але й сприяє створенню більш справедливого та демократичного суспільства.

Впровадження стратегії універсального дизайну дійсно може стати викликом для готельних підприємств, особливо тих, які базуються на реконструйованих старих будівлях. Архітектурні особливості та обмеження таких споруд можуть ставити певні труднощі у плануванні та організації простору відповідно до принципів універсального дизайну. Однак існує кілька стратегій, які можуть допомогти подолати ці виклики:

1. Гнучкі технології та інновації в дизайні: застосування передових технологій та інновацій у дизайні може допомогти компенсувати обмеження старих будівель. Наприклад, використання електронних систем управління можливостями (наприклад, для автоматизації дверей чи освітлення) може полегшити доступ і покращити зручність для всіх гостей, включаючи людей з інвалідністю.

2. Етапне реконструювання: розгляд можливості етапного реконструювання може дозволити готелям поступово впроваджувати зміни, адаптовані до вимог універсального дизайну. Це дозволяє знижувати витрати та уникати необхідності в різкому переплануванні всієї будівлі одночасно.

3. Партнерство з експертами: готельні підприємства можуть встановлювати партнерства з дизайнерами, архітекторами та консультантами, які спеціалізуються на універсальному дизайні та мають досвід у роботі з історичними будівлями. Це допомагає знайти інноваційні рішення, що враховують особливості конкретного об'єкта.

4. Залучення зацікавлених сторін: важливо включити представників груп із інвалідністю у процес прийняття рішень щодо дизайну та реконструкції. Їхні відгуки та досвід можуть бути ключовими для створення дійсно інклюзивного середовища.

Всі ці підходи можуть спільно сприяти тому, щоб готельні підприємства змогли ефективно впроваджувати універсальний дизайн навіть у випадку реконструкції старих будівель з їхніми архітектурними викликами.

Отже, універсальний дизайн виходить за рамки простої доступності фізичних середовищ і стає глибоко інтегрованим у всі аспекти життя. Ця концепція включає в себе соціальні, економічні та культурні виміри, сприяючи єднанню людей незалежно від їхніх індивідуальних можливостей. Універсальний дизайн спрямований на створення середовища, де кожна людина, незалежно від своїх особливостей, може активно та повноцінно брати участь у соціальному, економічному та культурному житті. Однією з важливих переваг універсального дизайну є його спроможність протидіяти виникненню

поділу людей на групи за їхнім рівнем можливостей. Замість цього, він прагне створити оточення, де різноманітність індивідів вважається нормою, а різні потреби та можливості розглядаються як багатство, а не обмеження. В готельній галузі та інших сферах обслуговування впровадження принципів універсального дизайну створить можливість застосовувати ідеї рівності та зручності для всіх клієнтів. Це не тільки сприятиме позитивному враженню від обслуговування, але й розширить аудиторію підприємства, забезпечивши включення всіх клієнтів. Застосування універсального дизайну в бізнес-процесах буде не лише стратегічним варіантом для привертання нових клієнтів, але й проявом соціальної відповідальності та прагнення до створення справедливого та інклюзивного суспільства.

Важливість розвитку безбар'єрного туризму в Україні та для громад:

1. Соціальна інклюзія: безбар'єрний туризм сприяє соціальній інклюзії та створює унікальні можливості для всіх громадян, включаючи людей з різними видами обмежень. Це допомагає у зменшенні соціальної відокремленості та сприяє створенню суспільства, де кожен має рівний доступ до розваг та культурних подій.

2. Економічний розвиток: розвиток безбар'єрного туризму в Україні відкриває нові перспективи для економіки. Створення доступних туристичних середовищ привертає більше туристів, включаючи іноземців, що може призвести до зростання обсягів туристичного бізнесу та збільшення рентабельності готелів, ресторанів та інших послуг.

3. Підвищення якості обслуговування: розвиток безбар'єрного туризму вимагає удосконалення інфраструктури та послуг, що також призводить до підвищення загального рівня обслуговування в туристичній галузі. Це користується не лише людям з обмеженими можливостями, але і всім туристам, підвищуючи конкурентоспроможність та привабливість туристичного напрямку.

4. Посилення позитивного іміджу країни: розвиток безбар'єрного туризму сприяє створенню позитивного іміджу України як відкритої та

гостинної країни, яка дбає про потреби всіх своїх громадян і гостей. Це може впливати на сприйняття країни на міжнародному рівні та залучати нових інвесторів.

5. Розвиток туризму в малозаселених регіонах: безбар'єрний туризм може стати інструментом для розвитку туризму в малозаселених регіонах та сільській місцевості. Сприяючи створенню доступної інфраструктури у цих областях, Україна може залучити туристів із різних частин світу, збагачуючи місцеву економіку.

6. Посилення рольової активності громадськості: розвиток безбар'єрного туризму в Україні може змусити громадськість активніше виступати за права осіб з інвалідністю, сприяючи створенню приязного та відкритого суспільства.

7. Стимулювання інновацій та технологічного розвитку: для реалізації безбар'єрного туризму необхідні нові технології та інновації. Розвиток цього напрямку може стати катализатором для впровадження передових технологій та покращення життя не лише туристів, але й місцевих жителів.

8. Викорінення стереотипів і підвищення освіти: розвиток безбар'єрного туризму сприяє викоріненню стереотипів та підвищенню освіти про інвалідність. Це сприяє формуванню більш рівноправного та відкритого суспільства.

3.2. Заходи вдосконалення державного регулювання розвитком безбар'єрного туризму в територіальній громаді

Для вдосконалення державного регулювання розвитком безбар'єрного туризму в територіальній громаді можна розглядати різні напрямки та заходи. На рис.3.1 представлено заходи вдосконалення державного регулювання розвитком безбар'єрного туризму в територіальній громаді.

Рис.3.1. Заходи вдосконалення державного регулювання розвитком безбар'єрного туризму в ТГ

Розпишемо більше детально запропоновані заходи на рис.3.1.

Створення територіального плану безбар'єрного розвитку є ключовим етапом для забезпечення інклюзивності та рівного доступу до інфраструктури для всіх громадян, включаючи осіб з інвалідністю. Детальна розробка такого плану може включати наступні етапи та пріоритети:

1. Аналіз потреб та існуючої інфраструктури: провести дослідження та оцінку потреб, а також наявної інфраструктури, включаючи збір та аналіз даних про наявні об'єкти та послуги, які враховують вимоги осіб з інвалідністю. Визначити недоліки та проблемні зони в існуючій інфраструктурі щодо забезпечення безбар'єрного доступу.

2. Консультації з громадськістю та представниками осіб з інвалідністю: організувати консультації та громадські слухання з участю представників громадськості, включаючи осіб з інвалідністю, з метою врахування їхніх потреб та поглядів. Під час формування плану враховувати різноманітні потреби та думки різних груп осіб з інвалідністю.

3. Визначення пріоритетних напрямків та завдань. Визначити основні сфери розвитку, які мають найбільший вплив на безбар'єрний доступ, такі як транспорт, гостинність, освіта та розваги. Установити чіткі пріоритети для подальших заходів та інвестицій з метою вирішення цих проблем і покращення умов для осіб з інвалідністю.

4. Розробка стратегій та стандартів:

- створити стратегії та визначити стандарти, які будуть використовуватися при будівництві та реконструкції об'єктів інфраструктури;
- враховувати вимоги стандартів для різних видів інвалідності та забезпечення відповідності нормам.

5. Фінансова стратегія та ресурси:

- розробити фінансовий план на реалізацію заходів, включаючи можливі джерела фінансування;
- розглядати можливості грантів, співфінансування та партнерства з приватним сектором.

6. Впровадження та моніторинг:

- розробити часовий графік для поетапної реалізації проектів та заходів безбар'єрного розвитку;
- встановити систему моніторингу та звітності для слідкування за прогресом та ефективністю реалізації стратегій.

7. Інформаційна кампанія:

- розробити та впровадити інформаційну кампанію для відомості громадськості про безбар'єрний розвиток;
- забезпечити широкий доступ до інформації про плани та досягнення через різні медіа-канали.

8. Партнерства та співпраця:

- розвивати партнерства з неприбутковими організаціями, місцевим бізнесом, та іншими зацікавленими сторонами для спільної реалізації проєктів;
- залучати інші територіальні громади та державні структури для обміну досвідом.

Створення територіального плану безбар'єрного розвитку є важливим інструментом для забезпечення сталого та враховуючого розвитку, який відповідає потребам всіх громадян, незалежно від їхнього фізичного стану чи інвалідності.

Активна участь громадськості та представників осіб з інвалідністю у процесі розвитку безбар'єрної інфраструктури є важливим елементом забезпечення врахування різноманітних потреб та перспектив різних груп населення. Це сприяє створенню більш справедливого, інклюзивного та зручного середовища для всіх громадян. Розширення цієї думки може включати наступні аспекти:

1. Формування репрезентативної групи. Забезпечення участі представників різних категорій осіб з інвалідністю у групах або комітетах. Розробка механізмів для відбору групи, щоб вона була максимально репрезентативною та відображала різноманіття потреб осіб з інвалідністю.

2. Організація публічних обговорень та консультацій.

Проведення публічних обговорень та консультацій з громадськістю для збору відгуків та пропозицій щодо потреб та вимог до інфраструктури.

Створення відкритих форумів, де громадяни можуть висловлювати свої думки та вносити пропозиції.

3. Залучення експертів із сфери інвалідності.

Залучення фахівців та експертів із сфери інвалідності до процесу прийняття рішень для забезпечення фахової експертизи та розуміння специфічних потреб.

Встановлення механізмів для консультування громадськості експертами, які мають досвід у сфері інвалідності.

Розробити фінансовий план для впровадження заходів, що включає в себе визначення можливих джерел фінансування. Розглядати можливості отримання грантів, залучення співфінансування та укладення партнерств з приватним сектором.

Поширення інформації. Забезпечення прозорості та доступності інформації про хід робіт з розвитку безбар'єрної інфраструктури. Використання різноманітних каналів комунікації для сповіщення громадськості про плани та досягнення в цій сфері.

4. Відстеження реалізації проектів. Визначення конкретних вимог щодо відстеження та звітності за реалізацією проектів, які спрямовані на поліпшення безбар'єрності. Забезпечення системи звітності, яка передбачає регулярні звіти перед громадськістю.

Активна участь громадськості та представників осіб з інвалідністю є важливим інструментом для формування ефективної та демократичної політики безбар'єрного розвитку туризму в територіальній громаді.

Підвищення професійної підготовки та обізнаності персоналу в готелях, ресторанах та інших туристичних закладах, а також проведення інформаційних кампаній та семінарів для підвищення обізнаності громади щодо потреб та можливостей осіб з інвалідністю, є важливими кроками у створенні безбар'єрного та інклюзивного середовища. Нижче розглянуті конкретні заходи для реалізації цих ініціатив:

1. Навчання персоналу:

Індивідуальні програми навчання: Розробити і впровадити індивідуальні навчальні програми для персоналу, які враховують особливості обслуговування гостей з різними видами інвалідності.

Симуляційні тренажери: Використовувати сучасні технології, такі як симуляційні тренажери, для тренування персоналу на випадок обслуговування осіб з різними потребами.

2. Підготовка до інклюзивного обслуговування:

Проведення тренінгів з інклюзивності: Запровадити тренінги, спрямовані на формування культури інклюзивного обслуговування та розуміння різних типів інвалідності.

Практичні заняття з взаємодії: Організувати практичні заняття, де персонал може отримати досвід взаємодії з різними сценаріями обслуговування.

3. Інформаційні кампанії та семінари: Розробка матеріалів для громадськості:

Створити інформаційні брошури, відеоролики та інші матеріали для громадськості щодо безбар'єрного туризму та обслуговування осіб з інвалідністю.

Семінари для підприємців: Організувати семінари та робочі групи для підприємців, на яких будуть обговорюватися найкращі практики та створюватися плани впровадження безбар'єрного обслуговування.

4. Публічні заходи та ініціативи: Дні відкритих дверей: Організувати заходи, під час яких гості з інвалідністю та їхні супровідники можуть відвідати туристичні заклади та переконатися в їхній доступності. Партнерство з громадськими організаціями: Взаємодія з організаціями осіб з інвалідністю для спільної реалізації ініціатив та заходів з підвищення обізнаності.

5. Співпраця з установами освіти: Партнерство з університетами та коледжами: Встановити партнерства з навчальними закладами для надання студентам практичного досвіду в індустрії туризму та гостинності з фокусом на інклюзивному обслуговуванні.

6. Моніторинг та оцінка:

Система звітності та зворотнього зв'язку: Створити систему звітності, яка дозволяє оцінювати ефективність і вдосконалювати програми підготовки персоналу та інформаційні кампанії.

Оцінка рівня обізнаності: Проводити анкетування та оцінки рівня обізнаності персоналу та громади щодо потреб та можливостей осіб з інвалідністю.

Активна участь громадськості та представників осіб з інвалідністю в процесах прийняття рішень щодо розвитку інфраструктури є необхідною складовою для забезпечення ефективного та враховуючого підходу до створення безбар'єрного туристичного середовища.

Залучення представників громадськості, включаючи осіб з інвалідністю, може бути реалізовано через створення спеціальної ради або комітету, призначеного для консультування та взаємодії з місцевими органами влади. Ця структура може виступати як консультативний орган, що включає представників різних соціальних груп, включаючи осіб із різними видами інвалідності. Такий орган може брати участь у розробці та оцінці планів розвитку інфраструктури, враховуючи усі аспекти доступності та потреб різних груп населення.

Додатково, ці ради чи комітети можуть виступати як посередники між громадськістю та владою, сприяючи ефективному обміну інформацією та враховуючи думку споживачів при прийнятті стратегічних рішень. Важливо враховувати, що представники осіб з інвалідністю можуть надати унікальний внесок у формуванні інфраструктурних рішень, оскільки вони найбільш компетентні у розумінні конкретних викликів та потреб своєї групи. Такий підхід сприяє реалізації принципів рівноправ'я, взаєморозуміння та взаємовраховування в сфері туризму.

Використання інноваційних технологій є важливим аспектом розвитку безбар'єрного туризму. Для створення доступного та зручного середовища для осіб з інвалідністю рекомендується впровадження наступних інновацій.

Розробка мобільних додатків та онлайн-платформ для планування подорожей є ключовою стратегією для створення безбар'єрного туристичного середовища, яке враховує потреби осіб з інвалідністю. Ці інноваційні інструменти спрямовані на забезпечення інформованості та зручності для туристів з різними видами інвалідності.

Мобільні додатки розробляються з метою надання користувачам детальної інформації про рівень доступності різноманітних об'єктів, таких як

готелі, ресторани та музеї. Вони включають функції фільтрації та пошуку, що дають змогу швидко знаходити та вибирати місця відпочинку, які відповідають конкретним потребам користувачів.

Онлайн-платформи для планування подорожей створюють безбар'єрні маршрути та враховують об'єкти з доступною інфраструктурою. Їхні інтерактивні карти та функціонал дозволяють туристам індивідуалізувати свої маршрути, враховуючи конкретні особливості та обмеження.

Ці технологічні інструменти сприяють створенню інклюзивного туризму, де особи з інвалідністю можуть вільно і безпечно насолоджуватися своїми подорожами, відчуваючи впевненість у доступності та підтримці. Це відкриває нові можливості для розширення туристичного ринку та підвищення рівня задоволеності всіх категорій подорожуючих.

Впровадження технологій Інтернету речей (IoT) у сфері туризму розширює можливості для створення інклюзивного та комфортного середовища для різних категорій туристів, зокрема для осіб з інвалідністю. Одним з аспектів цього заходу є розробка «розумних» об'єктів інфраструктури, таких як громадський транспорт, музеї та готелі. Ці об'єкти використовують сучасні технології, такі як сенсори та системи навігації, для автоматичного адаптування до потреб туристів, забезпечуючи, наприклад, безперешкодний доступ та інші сервіси для осіб із різними видами інвалідності.

Додатково, технології IoT використовуються для створення систем моніторингу та управління, які дозволяють в реальному часі відстежувати рівень доступності та безбар'єрності на туристичних об'єктах. Це спрощує контроль за інфраструктурою та дозволяє оперативно реагувати на потреби різних груп туристів. Такий підхід сприяє створенню відкритого та дружелюбного туристичного середовища, де кожен має змогу насолоджуватися подорожами, незалежно від своїх фізичних можливостей.

Такі інновації в технологічній сфері не лише сприяють підвищенню доступності та зручності для осіб з інвалідністю під час подорожей, але й відіграють ключову роль у створенні більш інклюзивного туристичного

середовища. Застосування сучасних рішень IoT та розробка мобільних додатків дозволяють перетворити туризм у сектор, що активно враховує потреби різних груп туристів, включаючи людей із різними видами інвалідності.

Створення «розумних» об'єктів інфраструктури, таких як транспорт, музеї чи готелі, що автоматично адаптуються до потреб різних користувачів, робить туристичний досвід більш доступним і придатним для різних індивідуальних потреб. Системи моніторингу та управління забезпечують нагляд за рівнем безбар'єрності, дозволяючи ефективно вирішувати завдання у реальному часі та вдосконалюючи середовище для всіх туристів.

Отже, ці інновації в технологій туризму не лише покращують якість подорожей для осіб з інвалідністю, але й сприяють створенню більш справедливого, рівноправного та дружнього туристичного середовища для всіх його учасників.

У контексті державного регулювання фінансова підтримка для розвитку безбар'єрного туризму виявляється ключовим інструментом, спрямованим на стимулювання підприємств та організацій у впровадженні заходів, спрямованих на забезпечення доступності для осіб з інвалідністю.

Урядова фінансова підтримка може включати гранти, субсидії, податкові пільги та інші інструменти. Передбачаючи фінансовий стимул для підприємців, які активно працюють над створенням безбар'єрного середовища, держава може сприяти розвитку інклюзивного туризму та покращенню якості послуг для осіб з інвалідністю.

Розробка програм ініціатив для підприємців, спрямованих на безбар'єрний туризм, може включати комплекс різноманітних стимулів, спрямованих на активне впровадження заходів з покращення доступності для осіб з інвалідністю. Першим важливим компонентом таких програм можуть бути спеціальні субсидії, призначені для фінансування реконструкції та адаптації туристичних об'єктів з метою забезпечення повноцінного доступу для різних категорій людей із різними видами інвалідності.

Фінансові бонуси можуть надаватися підприємствам за досягнення конкретних стандартів доступності та інклюзивності. Наприклад, вони можуть отримувати бонуси за встановлення спеціалізованих підйомників, створення інформаційних систем для осіб з інвалідністю чи інші інновації, спрямовані на полегшення перебування та використання сервісів для цільової аудиторії.

Додатково, пільгове оподаткування для підприємців, які взяли на себе зобов'язання забезпечувати відповідні умови для осіб з інвалідністю, може служити ефективним інструментом стимулювання соціально відповідальної діяльності. Це може включати податкові кредити, знижки чи інші привілеї, спрямовані на підтримку підприємств, які активно приділяють увагу створенню безбар'єрного середовища для всіх туристів. Такий комплекс заходів може значно збільшити зацікавленість бізнес-середовища в розвитку інклюзивного туризму.

Ці заходи допомагають не лише створити сприятливий клімат для розвитку безбар'єрного туризму, а й активно підтримати бізнеси, які приділяють увагу інклюзивності та соціальній відповідальності.

3.3. Розробка стратегії розвитку безбар'єрного туризму в Варковицької сільської територіальної громади

Розробка стратегії розвитку безбар'єрного туризму в сільській територіальній громаді (СТГ) Варковиці може бути важливим етапом для привертання туристів та розвитку місцевої інфраструктури. Для цього процесу можна визначити кілька ключових етапів: встановлення стратегічних цілей, визначення операційних завдань, вибір інструментів досягнення, а також оцінка джерел фінансування.

В табл.3.2. представлено стратегію розвитку безбар'єрного туризму в Варковицької сільської територіальної громади.

Таблиця 3.2

Стратегія розвитку безбар'єрного туризму в Варковицької сільської
територіальної громади

Стратегічна ціль	Операційна	Операційні завдання	Інструменти досягнення	Джерела фінансування
1	2	3	4	5
1. Створення доступної туристичної інфраструктури	1.1 Реконструкція і обладнання готелів, гостьових будинків, ресторанів і кафе для надання послуг особам з інвалідністю	Проведення оцінки доступності існуючих об'єктів. Визначення необхідних змін і оновлень для відповідності стандартам доступності.	Координація з місцевими будівельними компаніями та архітекторами. Реалізація програм інвентаризації та сертифікації доступності.	Гранти від державних організацій, що підтримують інклюзивний туризм. Інвестиції від приватних інвесторів, зацікавлених у розвитку туризму.
	1.2 Розробка безбар'єрних маршрутів і об'єктів, включаючи пам'ятки, природні місця і розважальні комплекси	Вивчення потреб та інтересів осіб з різними видами інвалідності. Розробка маршрутів, що враховують доступність.	Співпраця з туристичними агентствами та гідами. Використання технологій аугментованої реальності для віртуального огляду.	Спонсорські кошти від компаній, зацікавлених у рекламі на маршрутах. Гранти від місцевих та міжнародних фондів підтримки інклюзивного туризму.
2. Приваблення та утримання туристів	2.1 Організація культурних і спортивних заходів, що привертають різноманітну аудиторію	Створення календаря подій та фестивалів. Залучення місцевих артистів та спортивних команд.	Розробка медійних кампаній та соціальних мереж для просування подій. Встановлення партнерств із місцевими культурними та спортивними організаціями.	Спонсорські кошти від бізнес-середовища. Субсидії від місцевих органів влади для підтримки туристичних заходів.
	2.2 Реклама і маркетингові кампанії, спрямовані на підтримку інклюзивного туризму	Розробка позиціонування та бренду інклюзивного туризму. Здійснення маркетингових досліджень та аналізу цільової аудиторії.	Використання соціальних мереж, блогерів і медіа для просування інклюзивного туризму. Створення інформаційних ресурсів для туристів.	Рекламні бюджети з місцевих компаній та підприємств. Гранти від туристичних агенцій та організацій, що підтримують інклюзивний туризм.

Продовження табл. 3.2

1	2	3	4	5
3. Розвиток партнерств	3.1 Укладання партнерських угод із місцевими підприємствами та організаціями для підтримки інклюзивного туризму	Проведення переговорів та укладання угод з місцевими підприємствами. Розробка взаємовигідних умов співпраці.	Створення бізнес-форумів та подій для зустрічей підприємців. Використання мережових платформ для сприяння взаємодії.	Спонсорські внески від партнерських підприємств. Гранти від регіональних та міжнародних організацій підтримки інклюзивного туризму.
	3.2 Взаємодія з органами влади, щоб забезпечити сприятливе середовище для розвитку туризму	Лобіювання за інклюзивні політики та стандарти у туристичній галузі. Забезпечення підтримки місцевих владних структур для розвитку інклюзивного туризму.	Участь у публічних обговореннях і зустрічах з органами влади. Створення інформаційних матеріалів та документації для органів влади.	Гранти від громадських та правозахисних організацій. Фінансування з місцевого бюджету на розвиток туристичної інфраструктури.

Джерело: складено автором

Стратегічна ціль 1: Створення доступної туристичної інфраструктури.

1.1. Операційні завдання включають проведення оцінки доступності існуючих туристичних об'єктів, таких як готелі, гостьові будинки, ресторани і кафе. Це передбачає визначення рівня доступності, аналіз існуючих обмежень та визначення областей для покращень.

Крім того, важливим завданням є визначення необхідних змін і оновлень для відповідності стандартам доступності. Це може включати адаптацію існуючих інфраструктурних елементів, встановлення нових зручностей та впровадження технологічних рішень для поліпшення доступності для всіх категорій туристів.

Важливим етапом є розробка конкретного плану внесення змін, який охоплює часові рамки, бюджетні витрати, а також визначення відповідальних сторін за виконання конкретних завдань. Цей план повинен бути гнучким і враховувати потреби різних груп туристів з інвалідністю.

Щодо інструментів досягнення по впровадженню доступної туристичної інфраструктури:

координація з місцевими будівельними компаніями та архітекторами: забезпечення активного співробітництва з місцевими будівельними компаніями та архітекторами для впровадження необхідних змін та реконструкції туристичних об'єктів. Це передбачає проведення зустрічей, обговорення конкретних завдань та узгодження процесів реалізації;

реалізація програм інвентаризації та сертифікації доступності: впровадження програм, що передбачають докладний інвентаризаційний огляд туристичних об'єктів щодо їхньої доступності. Зокрема, це може включати створення системи оцінки та сертифікації, яка дозволяє підтверджувати відповідність стандартам доступності. Ці інструменти сприяють створенню прозорої системи, яка дозволяє визначати та визнавати об'єкти з високим рівнем доступності.

Щодо забезпечення фінансової підтримки для створення інклюзивного туристичного середовища, великою роллю є активний процес залучення грантів від державних організацій. Цей підхід передбачає систематичне подання проектних заявок та участь у конкурсах на гранти, які надаються різними рівнями уряду.

Гранти від державних організацій є ключовим інструментом фінансування, що дозволяє реалізовувати різноманітні ініціативи в галузі інклюзивного туризму. Це може включати реконструкцію і обладнання туристичних об'єктів, розробку освітніх програм, організацію культурних заходів, та інші заходи, спрямовані на створення доступної та привабливої туристичної інфраструктури.

Важливою перевагою цього підходу є можливість отримання фінансової підтримки від владних структур на різних рівнях, що сприяє широкому покриттю проектів і підтримці відповідно до конкретних потреб та вимог громади. Такий механізм забезпечення фінансування сприяє ефективному

розвитку інклюзивного туризму та створенню благоприятного середовища для всіх туристів.

У контексті залучення інвестицій від приватних осіб та компаній для розвитку туризму, важливим є активний процес привертання інвестицій від осіб, які розпізнають та визнають стратегічне значення інклюзивного туризму. Цей підхід передбачає створення ефективних механізмів для залучення приватних інвесторів та створення сприятливих умов для їхньої участі у розвитку доступної туристичної інфраструктури. Привертання інвестицій може включати створення інвестиційних проектів, які відображають потенційні переваги та рентабельність розвитку інклюзивного туризму. Окрім того, укладання угод та партнерств з приватними інвесторами стає ключовим елементом, сприяючи створенню взаємовигідних умов для обох сторін.

Цей підхід не лише забезпечує необхідні фінансові ресурси для реалізації проектів, але також залучає приватний сектор як партнера у розвитку інклюзивного туризму. Такий синергетичний підхід сприяє створенню стійкого, конкурентоспроможного та інклюзивного туристичного середовища.

Обидва джерела фінансування – гранти від державних організацій та інвестиції від приватних інвесторів – взаємодіють для забезпечення необхідних ресурсів для успішної реалізації стратегії розвитку інклюзивного туризму в Варковицькій сільській територіальній громаді. Гранти від державних організацій виступають як важливий інструмент публічного фінансування, що дозволяє отримувати необхідні кошти для реалізації різноманітних ініціатив в галузі інклюзивного туризму. Ці гранти можуть покривати витрати на реконструкцію, оснащення туристичних об'єктів, організацію заходів та інші ініціативи, спрямовані на створення доступної та привабливої туристичної інфраструктури. З іншого боку, інвестиції від приватних інвесторів вносять ключовий внесок, створюючи додаткові фінансові можливості для реалізації проектів. Приватні інвестори, які розуміють стратегічне значення інклюзивного туризму, можуть вносити свій вклад у створення інноваційних та конкурентоспроможних рішень. Синергія цих двох джерел фінансування

забезпечує необхідні ресурси для впровадження плану розвитку інклюзивного туризму в громаді, роблячи його більш стійким, інтегрованим та вигідним для всіх учасників.

1.2. Розробка безбар'єрних маршрутів і об'єктів, включаючи пам'ятки, природні місця і розважальні комплекси.

Для забезпечення інклюзивності туристичної інфраструктури включено важливі операційні завдання. Перш за все, проводиться аналіз та опитування, що дозволяє вивчити потреби та інтереси різних груп осіб з інвалідністю. Це важливий етап для визначення конкретних вимог та упереджених умов, які необхідно враховувати при розробці доступних туристичних маршрутів.

Далі, акцент робиться на розробці маршрутів, що враховують різноманітні потреби та обмеження різних категорій туристів, включаючи фізичні, інтелектуальні та сенсорні особливості. Ця ініціатива передбачає створення туристичних маршрутів, які не лише дозволяють легко переміщатися, але й надають можливість отримати повноцінний та цікавий туристичний досвід для різних аудиторій.

Ці операційні завдання використовуються для покращення інклюзивності туризму, забезпечуючи тим самим доступність та задоволення потреб всіх туристів, незалежно від їхніх можливостей та обмежень.

Для успішної реалізації стратегії створення безбар'єрних маршрутів та надання якісного супроводу використовуються ефективні інструменти.

1. Співпраця з туристичними агентствами та гідами.

Співпраця із туристичними агентствами та професійними гідами визначається як ключовий елемент. Це охоплює встановлення стратегічних партнерств із туристичними агентствами та гідами з метою ефективної імплементації безбар'єрних маршрутів та надання кваліфікованого супроводу. Ця співпраця дозволяє не лише забезпечити професійний та індивідуальний підхід до туристів, але й враховує особливості осіб з інвалідністю.

2. Використання технологій аугментованої реальності (AR) для віртуального огляду.

Застосування технологій аугментованої реальності включає в себе використання AR для створення віртуальних оглядів об'єктів та маршрутів. Це інноваційне рішення надає можливість потенційним туристам попередньо оцінити доступність місць, що допомагає їм зробити інформований вибір щодо відвідання. Технологія AR відкриває шлях до взаємодії з об'єктами та маршрутами віртуально, надаючи позитивний інформаційний досвід перед реальним візитом.

Ці інструменти спільно використовуються з метою створення доступного та привабливого туристичного середовища, яке враховує потреби всіх категорій туристів, зокрема осіб з інвалідністю.

Стратегічна ціль 2: Приваблення та утримання туристів.

Стратегічна мета цього напрямку - приваблення та утримання туристів, реалізується через організацію культурних і спортивних заходів, які привертають різноманітну аудиторію. Операційні завдання включають створення календаря подій та фестивалів, а також залучення місцевих артистів та спортивних команд.

Стосовно створення календаря подій та фестивалів, виконуються завдання з розробки та планування різноманітних культурних і спортивних заходів. Це включає організацію фестивалів, концертів та інших заходів, які створюють привабливий календарь подій для різних смаків та інтересів туристів.

Окрім того, залучаються місцеві артисти та спортивні команди через укладання угод, що сприяють участі у заходах. Це передбачає створення унікальних та привабливих виступів, які зроблять події більш цікавими для аудиторії. Ці операції реалізуються через ретельне планування, взаємодію з місцевими талантами та спортивними групами, забезпечуючи тим самим створення заходів, які привертають різноманітну та широку аудиторію.

Для досягнення успіху в цьому напрямку використовуються ефективні інструменти, такі як розробка медійних кампаній та соціальних мереж для просування подій, а також встановлення партнерств із місцевими культурними

та спортивними організаціями. Джерела фінансування включають спонсорські кошти від бізнес-середовища та субсидії від місцевих органів влади для підтримки туристичних заходів. Цей комплексний підхід спрямований на створення заходів, які не лише привертають туристів, але і забезпечують їхню зацікавленість та задоволення від культурного та спортивного відпочинку.

Інструменти досягнення:

1. Розробка медійних кампаній та соціальних мереж:

1.1 Створення ефективних медійних кампаній: розробка та впровадження комплексних медійних стратегій для просування культурних і спортивних подій. Використання різноманітних креативних та інноваційних підходів для підвищення визнання та привертання уваги аудиторії.

1.2 Використання соціальних мереж: активна присутність та участь в популярних соціальних мережах для максимального охоплення цільової аудиторії. Розробка інтерактивного та залучаючого контенту для підтримки подій і сприяння обговоренням серед користувачів.

2. Встановлення партнерств із місцевими культурними та спортивними організаціями:

2.1 Укладання угод із місцевими партнерами: активний пошук та встановлення стратегічних партнерств із місцевими культурними та спортивними організаціями. Розробка взаємовигідних угод, що включають спільну реалізацію заходів та обмін ресурсами для максимальної привабливості та успішності.

Ці інструменти спрямовані на створення сильного та ефективного комунікаційного середовища, яке сприяє успішному просуванню культурних і спортивних подій, а також на встановлення стратегічних партнерств для забезпечення високої якості та різноманітності туристичної пропозиції.

Для забезпечення фінансової стійкості та успішної реалізації стратегії розвитку інклюзивного туризму в Варковицькій сільській територіальній громаді використовуються різні джерела фінансування.

Залучення фінансування від бізнес-середовища через спонсорські угоди є важливим елементом стратегії. Партнерства з компаніями дозволяють отримувати спонсорські кошти для підтримки культурних і спортивних ініціатив, що сприяє не лише розвитку туризму, але й підвищенню привабливості регіону для відвідувачів.

Отримання субсидій від місцевих органів влади є ключовим джерелом фінансування для успішної реалізації туристичних заходів. Ці кошти спрямовані на створення інфраструктури, проведення культурних та спортивних подій, що сприятиме збільшенню туристичної активності та покращенню загальної атмосфери в громаді.

Забезпечення диверсифікації джерел фінансування дозволяє створювати стійку базу для реалізації стратегії інклюзивного туризму та сприяти сталому розвитку території.

2.2 Реклама і маркетингові кампанії, спрямовані на підтримку інклюзивного туризму.

Розробка позиціонування та бренду інклюзивного туризму передбачає вивчення конкурентного середовища, визначення унікальних характеристик інклюзивного туризму та сформулювання чіткої позиції на ринку. Важливим є створення бренду, який відзначається врахуванням потреб осіб з інвалідністю та створення позитивного сприйняття серед цільової аудиторії. Здійснення маркетингових досліджень та аналізу цільової аудиторії включає в себе проведення комплексних аналізів ринку, психографічних та соціальних характеристик цільових груп. Це сприяє розумінню попиту та інтересів потенційних туристів і дозволяє адаптувати маркетингові стратегії для ефективного залучення різних категорій аудиторії. Такий підхід до рекламних та маркетингових ініціатив допомагає побудувати успішну стратегію інклюзивного туризму, забезпечуючи позитивне сприйняття та широкий охоплення цільової аудиторії.

В рамках стратегії інклюзивного туризму використовуються різноманітні інструменти для успішного просування та популяризації цього напрямку.

Запуск активних соціальних медіа-кампаній, спрямованих на поширення інформації про інклюзивний туризм. Залучення впливових блогерів для публікації контенту, який підкреслить переваги та особливості інклюзивних туристичних можливостей. Співпраця з медіа-партнерами для максимального охоплення аудиторії та створення позитивного іміджу інклюзивного туризму.

Розробка інформаційних ресурсів, таких як веб-сайти, брошури та пам'ятки, які надають докладну інформацію про доступність, інфраструктуру та особливості інклюзивного туризму. Забезпечення доступності цих ресурсів для різних аудиторій для зручного ознайомлення з інформацією та плануванням подорожей.

Ці інструменти сприяють ефективному комунікуванню з потенційними туристами та формуванню позитивного сприйняття інклюзивного туризму як доступного та захопливого варіанту для різних категорій подорожуючих.

В рамках стратегії розвитку інклюзивного туризму передбачено різні джерела фінансування для забезпечення ефективної реалізації проектів.

Залучення фінансової підтримки через укладання спонсорських угод із місцевими компаніями та підприємствами. Рекламні бюджети забезпечать реалізацію рекламних та маркетингових ініціатив, спрямованих на підвищення обізнаності про інклюзивний туризм та привертання уваги публіки.

Звертання за грантами до туристичних агенцій та організацій, які активно підтримують інклюзивний туризм. Отримані гранти стануть додатковим джерелом фінансування для реалізації проектів, спрямованих на створення доступних туристичних умов та просування інклюзивних ініціатив.

Ці джерела фінансування сприятимуть створенню умов для інклюзивного туризму та забезпечать ресурсами для успішної реалізації стратегії розвитку.

Стратегічна ціль 3: Розвиток партнерств.

3.1 Укладання партнерських угод із місцевими підприємствами та організаціями для підтримки інклюзивного туризму.

У рамках стратегії інклюзивного туризму передбачається активне встановлення партнерських відносин із місцевими підприємствами та організаціями для сприяння інклюзивному розвитку.

Етап проведення переговорів та укладання партнерських угод є критичним для встановлення ефективного партнерства в рамках стратегії інклюзивного туризму.

Перед початком переговорів важливо провести аналіз потреб та можливостей обох сторін. Визначення, які ресурси, експертиза чи послуги можуть бути надані кожною стороною для досягнення спільних цілей.

Під час переговорів сторони визначають свої конкретні зобов'язання та обов'язки в межах партнерської угоди. Це може включати фінансові внески, обмін ресурсами, а також визначення конкретних завдань, які повинні бути виконані.

На основі результатів переговорів укладається партнерська угода, в якій чітко визначаються всі умови співпраці. Це включає визначення термінів угоди, прав та обов'язків кожної сторони, а також механізмів вирішення можливих конфліктів.

Підписання угоди та виконання зобов'язань: Після узгодження всіх деталей сторони підписують партнерську угоду. Після підписання важливо взяти на себе відповідальність за виконання своїх зобов'язань та систематично оцінювати результати співпраці.

Цей процес є ключовим для забезпечення взаєморозуміння та довгострокової стабільної співпраці між сторонами, спрямованої на підтримку інклюзивного туризму.

У межах стратегії інклюзивного туризму використовуються конкретні інструменти для досягнення завдань та сприяння взаємодії підприємців.

Створення бізнес-форумів та подій для зустрічей підприємців:

- організація тематичних бізнес-форумів та подій для підприємців в сфері туризму;

- залучення висококваліфікованих спікерів та експертів для доповідей та обговорень;

Очікуваний результат: Створення платформи для обміну ідеями, досвідом та укладання нових партнерських угод між підприємцями.

Використання мережевих платформ для сприяння взаємодії:

- запровадження мережевих платформ для підприємців у сфері туризму;
- сприяння взаємодії, обміну ресурсами та ідеями через ці платформи.

Очікуваний результат: Посилення співпраці та створення ефективної спільноти для розвитку інклюзивного туризму.

Ці інструменти спрямовані на створення умов для активного обміну досвідом, сприяння партнерствам і розвитку інклюзивного туризму в місцевій громаді.

3.2 Взаємодія з органами влади, щоб забезпечити сприятливе середовище для розвитку туризму.

В рамках стратегії розвитку інклюзивного туризму визначено конкретні операційні завдання. Першочерговим завданням є лобіювання впровадження інклюзивних політик та стандартів у туристичній галузі. Це включає активну участь у галузевих заходах і конференціях для підтримки інклюзивних ініціатив. Крім того, проводитимуться переговори та укладання угод із місцевими підприємствами з метою забезпечення їхньої підтримки інклюзивного туризму. До інших операційних завдань входить забезпечення підтримки від місцевих владних структур для розвитку інклюзивних проєктів, включаючи консультаційну та інформаційну підтримку. Усі ці заходи спрямовані на створення сприятливого середовища для інклюзивного туризму через впровадження змін у політиці та отримання підтримки з боку місцевих владних структур.

В рамках стратегії розвитку інклюзивного туризму використовуються різноманітні інструменти для досягнення поставлених завдань. Активна участь

у публічних обговореннях та зустрічах з органами влади служить засобом висловлення позиції та обговорення ключових аспектів інклюзивного туризму. Паралельно з цим, здійснюється зустрічі та діалог із представниками органів влади для обговорення конкретних ініціатив. Додатково, створюються інформаційні матеріали, що розкривають переваги та необхідність інклюзивного туризму, а також розробляється документація для зручності ознайомлення органів влади з основними аспектами стратегії. Всі ці заходи спрямовані на побудову конструктивного діалогу, інформування та отримання підтримки від органів влади щодо інклюзивних ініціатив у туристичній галузі.

Отже, Стратегія розвитку безбар'єрного туризму в Варковицькій сільській територіальній громаді націлена на створення доступної туристичної інфраструктури та приваблення різноманітної аудиторії туристів. Заходи розділені на дві стратегічні цілі: створення доступної інфраструктури та приваблення туристів.

У рамках першої цілі передбачено реконструкцію та обладнання готелів, гостьових будинків, ресторанів і кафе для надання послуг особам з інвалідністю. Оцінка доступності існуючих об'єктів, визначення необхідних змін і оновлень для відповідності стандартам доступності, та співпраця з місцевими будівельними компаніями та архітекторами є ключовими оперативними завданнями. Джерелами фінансування є гранти від державних організацій та інвестиції від приватних інвесторів.

Друга стратегічна ціль передбачає організацію культурних і спортивних заходів, рекламні та маркетингові кампанії для привертання та утримання туристів. Створення календаря подій, залучення місцевих артистів та спортивних команд, розробка позиціонування та бренду інклюзивного туризму – це основні операційні завдання. Джерелами фінансування для цієї стратегії служать спонсорські внески від бізнес-середовища та субсидії від місцевих органів влади.

Розвиток партнерств та співпраця з органами влади є третьою стратегічною ціллю. Укладання партнерських угод із місцевими

підприємствами та організаціями, проведення переговорів та укладання угод, лобіювання інклюзивних політик і стандартів у туристичній галузі – це ключові операційні завдання для досягнення цієї мети. Джерелами фінансування є спонсорські внески від партнерських підприємств, гранти від регіональних та міжнародних організацій підтримки інклюзивного туризму, а також фінансування з місцевого бюджету.

Очікувані результати включають покращення доступності об'єктів для різних груп туристів, збільшення туристичного потоку завдяки подіям та маркетинговим кампаніям, а також зміцнення партнерств та сприяння створенню сприятливого середовища для розвитку туризму в громаді.

Висновок до розділ 3

Розвиток безбар'єрного туризму в Україні є надзвичайно важливим як для країни в цілому, так і для всієї громади. Це не лише сприяє соціальній інклюзії та покращенню якості життя людей з обмеженими можливостями, але й має значущий вплив на економіку та імідж України. Розвиток безбар'єрного туризму в Україні відкриває нові можливості для економічного росту, створення робочих місць та привертання інвестицій. Це також сприяє підвищенню рівня обслуговування в туристичній галузі та формує позитивний імідж країни як відкритої, гостинної та дбайливої до потреб всіх своїх громадян. Стимулюючи інновації та технологічний розвиток, безбар'єрний туризм сприяє впровадженню передових рішень та покращенню життя не лише туристів, але й місцевого населення. Крім того, цей напрямок розвитку сприяє викоріненню стереотипів та підвищенню рівня освіти про інвалідність, формуючи більш рівноправне та відкрите суспільство. Загалом, розвиток безбар'єрного туризму в Україні стає важливим етапом на шляху до створення інклюзивного та доступного середовища, де кожен може насолоджуватися красою та різноманіттям культурного та природного спадщини країни.

Заходи вдосконалення державного регулювання розвитком безбар'єрного туризму в територіальній громаді визначаються як комплексна стратегія,

орієнтована на створення інклюзивного та доступного туристичного середовища. Ця ініціатива включає в себе різні аспекти, що охоплюють будівництво безбар'єрної інфраструктури, надання інформаційної підтримки, підвищення професійної обізнаності персоналу, забезпечення фінансової підтримки для підприємств, розвиток партнерств з громадськістю та використання інноваційних технологій. Будівництво безбар'єрної інфраструктури передбачає створення та модернізацію об'єктів, забезпечуючи зручний доступ для всіх категорій громадян. Інформаційна підтримка включає розробку спеціальних ресурсів та платформ для інформування туристів про рівень доступності різних об'єктів та послуг. Підвищення професійної обізнаності персоналу включає тренінги та навчання, спрямовані на розуміння та врахування потреб осіб із інвалідністю. Фінансова підтримка для підприємств включає розробку фінансових планів та стимулювання ініціатив, спрямованих на створення безбар'єрного туристичного середовища. Партнерство з громадськістю передбачає активну участь громадських організацій та представників громади у процесі прийняття рішень та реалізації заходів. Використання інноваційних технологій включає в себе розробку та застосування сучасних інформаційних технологій та додатків для полегшення доступу та комунікації для осіб із різними видами інвалідності. Узагальнено, ці заходи спільно сприяють створенню туристичного середовища, яке враховує та задовольняє потреби всіх громадян, сприяючи інклюзивності та рівноправ'ю в галузі туризму.

Стратегія розвитку безбар'єрного туризму в Варковицькій сільській територіальній громаді націлена на створення доступної туристичної інфраструктури та приваблення різноманітної аудиторії туристів. Заходи розділені на дві стратегічні цілі: створення доступної інфраструктури та приваблення туристів. У рамках першої цілі передбачено реконструкцію та обладнання готелів, гостьових будинків, ресторанів і кафе для надання послуг особам з інвалідністю. Оцінка доступності існуючих об'єктів, визначення необхідних змін і оновлень для відповідності стандартам доступності, та

співпраця з місцевими будівельними компаніями та архітекторами є ключовими оперативними завданнями. Джерелами фінансування є гранти від державних організацій та інвестиції від приватних інвесторів. Друга стратегічна ціль передбачає організацію культурних і спортивних заходів, рекламні та маркетингові кампанії для привертання та утримання туристів. Створення календаря подій, залучення місцевих артистів та спортивних команд, розробка позиціонування та бренду інклюзивного туризму – це основні операційні завдання. Джерелами фінансування для цієї стратегії служать спонсорські внески від бізнес-середовища та субсидії від місцевих органів влади. Розвиток партнерств та співпраця з органами влади є третьою стратегічною ціллю. Укладання партнерських угод із місцевими підприємствами та організаціями, проведення переговорів та укладання угод, лобіювання інклюзивних політик і стандартів у туристичній галузі – це ключові операційні завдання для досягнення цієї мети. Джерелами фінансування є спонсорські внески від партнерських підприємств, гранти від регіональних та міжнародних організацій підтримки інклюзивного туризму, а також фінансування з місцевого бюджету. Очікувані результати включають покращення доступності об'єктів для різних груп туристів, збільшення туристичного потоку завдяки подіям та маркетинговим кампаніям, а також зміцнення партнерств та сприяння створенню сприятливого середовища для розвитку туризму в громаді.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. Державне регулювання безбар'єрного туризму представляє собою систему законодавчих, організаційних та інших заходів, спрямованих на створення сприятливих умов для розвитку та забезпечення доступності туристичного середовища для осіб з різними фізичними можливостями. Це напрям регулювання виникає як відгук на соціальні потреби та вимоги інклюзивності в туристичній галузі, забезпечуючи рівні можливості для усіх категорій населення. Розвиток безбар'єрного туризму в Україні не лише є питанням соціальної справедливості, але й ключовим елементом сталого соціального та економічного розвитку. Створення умов для повноцінної участі всіх громадян у туристичних подіях та активностях не лише підвищує якість життя осіб з інвалідністю, але й сприяє розвитку туристичної індустрії, робить її більш доступною та привабливою для широкого кола туристів. Розширення інклюзивного туризму в Україні також відображає поступовий перехід до більш відкритого, розуміючого та поважного суспільства, де різноманіття вважається цінністю. Цей підхід допомагає будувати позитивний імідж країни на світовій арені та приваблювати туристів, які цінують інклюзивність та соціальну відповідальність. Такий підхід також віддзеркалюється в сучасних тенденціях світового туризму, де зростає попит на досвід, який враховує потреби та інтереси різних категорій туристів. Такий розвиток безбар'єрного туризму є кроком у напрямку створення справедливого та гостинного суспільства, де кожна людина має можливість насолоджуватися подорожами та долучатися до культурного обміну.

2. Україна визначає стратегічний курс розвитку безбар'єрного туризму через ряд ключових правових інструментів. Законодавство забезпечує рівні можливості для громадян, включаючи осіб з інвалідністю, у сфері туризму. Принципи гідності, рівних прав і соціального захисту закріплені в Конституції та інших законах, що формують основи безбар'єрного оточення та інклюзивного отримання туристичних послуг. Ратифікація міжнародних

конвенцій, зокрема Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, свідчить про зобов'язання країни створювати умови для повноцінного життя та активної участі осіб з інвалідністю у туристичному просторі. Указ Президента України про Національну стратегію у сфері прав людини додає стратегічну перспективу, визначаючи загальні пріоритети, включаючи ініціативи щодо інклюзивного туризму. Ці правові засади створюють фундамент для розвитку інклюзивного туризму в Україні та забезпечують покращення доступності та якості туристичних послуг для всіх категорій громадян.

3. Успішна практика безбар'єрного туризму за кордоном переконливо показує, що створення безперешкодного середовища є лише першим, але надзвичайно важливим кроком для забезпечення доступності туристичних послуг для осіб з інвалідністю. Паралельно із цим, необхідно проводити наступні заходи: удосконалення системи інформаційного забезпечення про туристичні послуги для осіб з інвалідністю; підтримка туристичної активності груп населення з низьким рівнем доходу, включаючи систему знижок для подорожей разом із супроводжуючою особою; розробка державної програми з розвитку соціального туризму, спрямованого на доступність для всіх верств населення; запровадження системи соціальних програм, що передбачатимуть оплату проживання в готельних закладах особам з інвалідністю. Підтримка безбар'єрного туризму не лише сприятиме реабілітації та соціалізації осіб з інвалідністю, але й сприятиме їхній повній участі в суспільному житті. Розширення можливостей для подорожей, враховуючи індивідуальні потреби цільової аудиторії, створить більш сприятливі умови для їхньої інтеграції та взаємодії з оточуючим середовищем. В контексті України, де триває війна вже більше 8 років, зростає кількість людей із інвалідністю. Саме тому розвиток безбар'єрного туризму в країні стає актуальним та необхідним. Державі необхідно активно працювати над забезпеченням рівних прав і можливостей для цієї соціально вразливої категорії населення, зокрема, у сфері подорожей. Безбар'єрний туризм може стати не лише джерелом нових можливостей для людей з інвалідністю, але й сприятиме розвитку туристичної галузі та

загальному позитивному іміджу України як сприятливого туристичного напрямку.

3. Успішна практика безбар'єрного туризму за кордоном переконливо показує, що створення безперешкодного середовища є лише першим, але надзвичайно важливим кроком для забезпечення доступності туристичних послуг для осіб з інвалідністю. Паралельно із цим, необхідно проводити наступні заходи: удосконалення системи інформаційного забезпечення про туристичні послуги для осіб з інвалідністю; підтримка туристичної активності груп населення з низьким рівнем доходу, включаючи систему знижок для подорожей разом із супроводжуючою особою; розробка державної програми з розвитку соціального туризму, спрямованого на доступність для всіх верств населення; запровадження системи соціальних програм, що передбачатимуть оплату проживання в готельних закладах особам з інвалідністю. Підтримка безбар'єрного туризму не лише сприятиме реабілітації та соціалізації осіб з інвалідністю, але й сприятиме їхній повній участі в суспільному житті. Розширення можливостей для подорожей, враховуючи індивідуальні потреби цільової аудиторії, створить більш сприятливі умови для їхньої інтеграції та взаємодії з оточуючим середовищем. В контексті України, де триває війна вже більше 8 років, зростає кількість людей із інвалідністю. Саме тому розвиток безбар'єрного туризму в країні стає актуальним та необхідним. Державі необхідно активно працювати над забезпеченням рівних прав і можливостей для цієї соціально вразливої категорії населення, зокрема, у сфері подорожей. Безбар'єрний туризм може стати не лише джерелом нових можливостей для людей з інвалідністю, але й сприятиме розвитку туристичної галузі та загальному позитивному іміджу України як сприятливого туристичного напрямку.

4. Варковицька сільська громада представляє собою територіальну громаду, розташовану в Дубенському районі Рівненської області, і має своїм адміністративним центром село Варковичі. Площа цієї громади становить 147,8 км², а її населення на 2022 рік оцінюється у 5438 осіб. На території

Варковицької громади знаходяться території, віднесені до природно - заповідного фонду, діяльність яких регулюється Законом України «Про природно-заповідний фонд». Ліси та лісовкриті площі, які складають близько 7.2% всієї території Варковицької сільської територіальної громади, представляють значущий ресурс для розвитку зеленого туризму та створення інфраструктури, спрямованої на задоволення потреб туристів, які цінують природні краси та активний відпочинок. Розвиток зеленого туризму в лісових зонах може призвести до економічного зростання громади, збереження природних ресурсів та покращення якості життя місцевого населення. Створена система природних ядер, екокоридорів та природних регіонів в межах регіональної екологічної мережі Варковицької громади слугує важливою основою для розвитку зеленого туризму. Збереження та відновлення природних екосистем, включаючи ліси, болота та річкові долини, створює унікальне природне середовище, яке привертає любителів екологічного туризму. Існуючі екокоридори та природні коридори стають маршрутами міграції для рослин і тварин, стимулюючи різноманіття флори та фауни. Зелений туризм може включати екскурсії, спостереження за птахами, велосипедні тури та інші активності, які сприяють здоров'ю та спільноті. Розташування важливих ключових територій та екокоридорів визначає природні шляхи для туристів, які шукають заземлення в природі та цінують екологічну чистоту. Такий підхід до розвитку туризму сприяє економічному зростанню громади, залучаючи нових відвідувачів та створюючи нові можливості для місцевих підприємців. Отже, створення регіональної екологічної мережі сприяє не лише збереженню природи, але й створює сталий фундамент для розвитку зеленого туризму, що сприяє екологічній усвідомленості та соціально-економічному розвитку громади.

5. Аналіз бюджетних програм Варковицької сільської територіальної громади на 2021 та 2022 роки свідчить про важливий крок у напрямку соціального розвитку та ефективного використання бюджетних коштів. Деякі програми були успішно виконані на 100%, що вказує на високий рівень

управління та реалізації проектів. Проте, виявлені програми з низьким рівнем виконання вказують на потребу удосконалення стратегій та планування виділених коштів. Зокрема, необхідно переглядати програми з низьким виконанням та розглядати можливості оптимізації та підвищення ефективності витрат. Важливо зазначити позитивні аспекти, такі як успішна реалізація програм з соціального захисту, пожежної безпеки та підтримки Збройних сил України. Вони свідчать про високий рівень відповідальності та готовності громади до співпраці у важливих сферах життя. Загалом, здійснення аналізу бюджетних програм є необхідним етапом для покращення фінансової прозорості та оптимізації розподілу коштів для досягнення стратегічних цілей громади. Виконання бюджетних показників за 2022 рік є високим, більшість показників були виконані на рівні 100% або близько до цього значення. Однак, є окремі напрямки, такі як надання дошкільної освіти, де виконання становить менше 20%, що може вимагати уваги та коригувань у плануванні та розподілі бюджетних коштів.

6. Аналіз недоліків державного регулювання розвитку безбар'єрного туризму в Варковицькій сільській територіальній громаді вказує на ряд проблем, що впливають на можливості розвитку цього напрямку. Відсутність чітких стандартів та нормативів створює труднощі у впровадженні відповідних ініціатив, тоді як неосвіченість та відсутність навчання у сфері безбар'єрного туризму можуть обмежувати свідомість громади та підприємців щодо його потенціалу. Помітний дефіцит фінансової підтримки та відсутність належної координації між секторами додатково ускладнюють створення безбар'єрної інфраструктури. Неврахування розвитку туризму у стратегії розвитку громади є значущим недоліком, особливо враховуючи наявність потенціалу для зеленого туризму. Для подолання цих проблем важливо сприяти розробці та впровадженню стандартів безбар'єрного туризму, вдосконалити освітні програми, забезпечити фінансову підтримку та зміцнити координацію між різними зацікавленими сторонами. Такий комплексний підхід може сприяти

створенню привабливого та доступного для всіх туристичного середовища в Варковицькій громаді.

7. Розвиток безбар'єрного туризму в Україні є надзвичайно важливим як для країни в цілому, так і для всієї громади. Це не лише сприяє соціальній інклюзії та покращенню якості життя людей з обмеженими можливостями, але й має значущий вплив на економіку та імідж України. Розвиток безбар'єрного туризму в Україні відкриває нові можливості для економічного росту, створення робочих місць та привертання інвестицій. Це також сприяє підвищенню рівня обслуговування в туристичній галузі та формує позитивний імідж країни як відкритої, гостинної та дбайливої до потреб всіх своїх громадян. Стимулюючи інновації та технологічний розвиток, безбар'єрний туризм сприяє впровадженню передових рішень та покращенню життя не лише туристів, але й місцевого населення. Крім того, цей напрямок розвитку сприяє викоріненню стереотипів та підвищенню рівня освіти про інвалідність, формуючи більш рівноправне та відкрите суспільство. Загалом, розвиток безбар'єрного туризму в Україні стає важливим етапом на шляху до створення інклюзивного та доступного середовища, де кожен може насолоджуватися красою та різноманіттям культурного та природного спадщини країни.

8. Заходи вдосконалення державного регулювання розвитком безбар'єрного туризму в територіальній громаді визначаються як комплексна стратегія, орієнтована на створення інклюзивного та доступного туристичного середовища. Ця ініціатива включає в себе різні аспекти, що охоплюють будівництво безбар'єрної інфраструктури, надання інформаційної підтримки, підвищення професійної обізнаності персоналу, забезпечення фінансової підтримки для підприємств, розвиток партнерств з громадськістю та використання інноваційних технологій. Будівництво безбар'єрної інфраструктури передбачає створення та модернізацію об'єктів, забезпечуючи зручний доступ для всіх категорій громадян. Інформаційна підтримка включає розробку спеціальних ресурсів та платформ для інформування туристів про рівень доступності різних об'єктів та послуг. Підвищення професійної

обізнаності персоналу включає тренінги та навчання, спрямовані на розуміння та врахування потреб осіб із інвалідністю. Фінансова підтримка для підприємств включає розробку фінансових планів та стимулювання ініціатив, спрямованих на створення безбар'єрного туристичного середовища. Партнерство з громадськістю передбачає активну участь громадських організацій та представників громади у процесі прийняття рішень та реалізації заходів. Використання інноваційних технологій включає в себе розробку та застосування сучасних інформаційних технологій та додатків для полегшення доступу та комунікації для осіб із різними видами інвалідності. Узагальнено, ці заходи спільно сприяють створенню туристичного середовища, яке враховує та задовольняє потреби всіх громадян, сприяючи інклюзивності та рівноправ'ю в галузі туризму.

9. Стратегія розвитку безбар'єрного туризму в Варковицькій сільській територіальній громаді націлена на створення доступної туристичної інфраструктури та приваблення різноманітної аудиторії туристів. Заходи розділені на дві стратегічні цілі: створення доступної інфраструктури та приваблення туристів. У рамках першої цілі передбачено реконструкцію та обладнання готелів, гостьових будинків, ресторанів і кафе для надання послуг особам з інвалідністю. Оцінка доступності існуючих об'єктів, визначення необхідних змін і оновлень для відповідності стандартам доступності, та співпраця з місцевими будівельними компаніями та архітекторами є ключовими оперативними завданнями. Джерелами фінансування є гранти від державних організацій та інвестиції від приватних інвесторів. Друга стратегічна ціль передбачає організацію культурних і спортивних заходів, рекламні та маркетингові кампанії для привертання та утримання туристів. Створення календаря подій, залучення місцевих артистів та спортивних команд, розробка позиціонування та бренду інклюзивного туризму – це основні операційні завдання. Джерелами фінансування для цієї стратегії служать спонсорські внески від бізнес-середовища та субсидії від місцевих органів влади. Розвиток партнерств та співпраця з органами влади є третьою стратегічною ціллю.

Укладання партнерських угод із місцевими підприємствами та організаціями, проведення переговорів та укладання угод, лобіювання інклюзивних політик і стандартів у туристичній галузі – це ключові операційні завдання для досягнення цієї мети. Джерелами фінансування є спонсорські внески від партнерських підприємств, гранти від регіональних та міжнародних організацій підтримки інклюзивного туризму, а також фінансування з місцевого бюджету. Очікувані результати включають покращення доступності об'єктів для різних груп туристів, збільшення туристичного потоку завдяки подіям та маркетинговим кампаніям, а також зміцнення партнерств та сприяння створенню сприятливого середовища для розвитку туризму в громаді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Асоціація «Інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму»
URL: <https://opendatabot.ua/c/40497820>
2. Актуальні проблеми впровадження інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму в Україні. URL: <http://novadoba.com.ua/33268-pro-inklyuzyvnyy-turyzm-govoryly-v-udpu.html>
3. Власенко І. В. Інклюзивний туризм: досвід Європи, проблеми та перспективи України Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2018. Вип. 2. С. 220-230. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/>
4. Влащенко Н. М. Проблеми та перспективи розвитку інфраструктури для потреб інклюзивного туризму. Бізнес Інформ. 2018. №9. С. 122–126.
5. Волошинський О. І, Горбаць І. А, Мацелюх А. К. Теорія і практика організації активного відпочинку та туризму для неповноздатних осіб. Навч. посібн. Львів: ТОВ «Простір М». 2009. 128 с.
6. Коніщева Н. І. Методичні підходи до оцінки соціальних, економічних та екологічних наслідків розвитку туризму : туристичного-краєзнавчі дослідження . Київ : Кармаліта, 2015. 356
7. Кравченко О. Інклюзивний туризм як вид соціально-психологічної реабілітації студентів з інвалідністю, URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/jspui/handle/123456789/10653>
8. Кравченко О., Коляда Н., Каштан С. Підготовка майбутніх соціальних працівників до надання соціальних послуг видами інклюзивного туризму. Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Теоретичні і прикладні напрямки розвитку туризму та рекреації в регіонах України». Збірник наукових праць. Кропивницький. ЛА НАУ, 2019
9. Любіцева О. О., Панкова Є. В., Стафійчук В. І. Туристичні ресурси України К.: Альтерпрес, 2018, 369 с.

10. Маковей Ю. П. Сучасний стан та перспективи розвитку туристичної сфери в Україні. Демократичне врядування. 2020, Вип. 15. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2015_15_11
11. Михайліченко Г.І. Інноваційні підходи до формування мультиплікаторів туризму. Економіка і прогнозування. Науковий журнал; Ін-т екон. та прогнозув. НАН України, 2012, № 4. С.134-146.
12. Національна асамблея людей з інвалідністю. URL: <https://naiu.org.ua/>
13. Писаревський І. М. Тонкошкур М.В. Планування та організація туристських маршрутів: Підручник. Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. Х. : ХНАМГ. 2012, 304 с.
14. П'ятницька Г.Т. Економічне регулювання розвитку туристської галузі України. Автореф. дис. канд. екон. наук 08.02.03. Н.-д. екон. ін-т. К., 2015, 19 с.
15. Рекомендації по доступному туризму Прийняті на підставі резолюції А / RES / 637 (XX) Генеральної Асамблеї ЮНВТО в серпні 2013 р URL: chrome-extension://efaidnbnmnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.disright.org/sites/default/files/source/12.12.2016/yunvto_rekomendacii_po_dostupnomu_turizmu.pdf
16. Світова рада з туризму та подорожей / World Travel & Tourism Council URL: <http://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impactresearch/2017-documents/global-economic-impact-and-issues-2017.pdf>.
17. Світова туристична організація UNWTO URL: <http://www.unwto.org>.
18. Сич Є.М. Парубець О.М. Інноваційно-інвестиційна взаємодія підприємств транспорту і туризму: монографія К.: Кондор. 2013, 219 с.
19. Сірик А. Є. Аналіз факторів впливу на розвиток туристичної галузі в Україні. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. 2016, Вип. 1(1). С. 156-163.
20. Смирнов І.Г. Логістика туризму: навчальний посібник К.: Знання, 2019, 444 с.

21. Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року від 16 березня 2017 р. № 168–р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80>
22. Стеченко Д. М. Передумови і напрямки формування туристичного ринку України. Туризм: теорія і практика. 2020. № 1. С. 5-11.
23. Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/168-2017>.
24. Сушик І.В. Розвиток сільського зеленого туризму як фактор відродження українського села. Економічний форум. 2012, № . С. 58-67.
25. Сучасні проблеми державного управління: дослідження, технології, методики. За ред. В.М. Князева. Укр. акад. держ. упр. при Президентові України. К.: Вид-во УАДУ, 2015. 203 с.
26. Тарасюк Г. М. Розвиток вітчизняного туризму в контексті світових туристичних тенденцій. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2016. Вип. 7(3). С. 127-131.
27. Топалова О.І. Суспільно-географічні передумови та перспективи розвитку адаптивного туризму в Україні: автореф. дис. канд. геогр. наук; спец.: 11.00.02 економічна та соціальна географія. К., 2016. 175 с.
28. Трегубов О.С. Особливості туристичної індустрії та її роль в економіці. Економіка і організація управління. 2016, С.190-200.
29. Туризм ХХІ століття: глобальні виклики та цивілізаційні цінності : матеріали Міжнар. наук.–практ. конф. (Пряшів, 10–11 квіт. 2019 р.) / відп. ред. А. А. Мазаракі. Київ : Київ. нац. торг.–екон. ун–т, 2019. 196 с.
30. Туризм в Ізраїлі. URL: itraveljerusalem.com
31. Труніна І. М., Ліхоносова Г. С., Гречишкіна О. О. Ринок туристичних послуг в умовах глобалізаційних процесів. Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського. 2017. Випуск 6 (107). Ч. 2. С. 49–53.

32. Труніна І. М., Сосновська Ю. Р. Стан міжнародного туризму для осіб з інвалідністю в Україні. *Modern Economics*. 2019. № 15(2019). С. 191–195. URL: [https://doi.org/10.31521/modecon.V15\(2019\)–27](https://doi.org/10.31521/modecon.V15(2019)–27).
33. Туристична Україна за 15 років: скільки людей подорожувало по країні і за кордон URL: <http://ukr.segodnya.ua/ukraine/turisticheskaya-ukraina-za-15-let-skolko-lyudey-puteshestvovalo-po-strane-i-za-granicu-714821.html>
34. Указ №678/2015 «Про активізацію роботи щодо забезпечення прав людей з інвалідністю». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/678/2015>
35. Чаркіна А.О. Державне управління. Територіальна організація влади в Україні: курс лекцій / А. О. Чаркіна. Київ : Персонал, 2018. 259 с.
36. Цивільний кодекс України. Офіц. вид. К. : Велес, 2005. 278 с.
37. Центр туризму осіб з інвалідністю України. URL: <http://cd-platform.org/community/2887-vseukrainska-hromadska-orhanizatsiia-invalidiv-tsentr-turyzmu-invalidiv-ukrainy/profile>
38. Цибух В. Державне регулювання у сфері туризму в Україні. *Статистика України: щокв. наук.-інформ. журн.* 2013, № 1. С.80-84.
39. Шершньова, О. В. Регіональне управління туризмом в малих містах Рівненської області Ефективність державного управління : зб. наук, праць ЛРІДУ НАДУ Львів : ЛРІДУ НАДУ 2007, Вип. 12. С. 424-429.
40. Школа І.М. та ін. Менеджмент туристичної індустрії: Навчальний посібник За ред. проф. І.М.Школи. Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2020. 662 с.
- 41.
42. Israel tours to for disabled persons URL: <http://www.israelandyou.com/israelHtoursHtoHforHdisabledHpersons>
43. Lyon and its Metropole are committed URL: <https://en.visiterlyon.com/sustainable-tourism-in-lyon/lyon-and-its-metropole-are-committed>
44. AENA URL: <https://www.aena.es/es/pasajeros/pasajeros.html>
45. Веб-сайт « Іспанія доступна» URL: <http://www.spainisaccessible.com/>

46. España, destino accesible para personas con discapacidad URL:
<https://www.spain.info/es/descubrir-espana/turismo-accesible-espana/>

47. Projekt Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2022-2027 URL: [/https://piaseczno.pl/wp-content/uploads/2022/04/Projekt-Powiatowego-Programu-Dzia%C5%82a%C5%84-na-Rzecz-Os%C3%B3b-z-Niepe%C5%82nosprawno%C5%9Bciami-na-lata-2022-2027.pdf](https://piaseczno.pl/wp-content/uploads/2022/04/Projekt-Powiatowego-Programu-Dzia%C5%82a%C5%84-na-Rzecz-Os%C3%B3b-z-Niepe%C5%82nosprawno%C5%9Bciami-na-lata-2022-2027.pdf)

48. Access City Award URL:
<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1141>

49. EASY WALKING TOUR GÒTIC URL:
<https://bcnshop.barcelonaturisme.com/shopv3/en/product/23941/easyHwalkingHtourHgotic.html>

50. England's Inclusive Tourism Action Group URL:
<https://www.visitbritain.org/businessHadvise/englandsHinclusiveHtourismHactionHgroup>

51. Israel Airports URL:
<https://www.iaa.gov.il/enHUS/airports/bengurion/Pages/default.aspx>

52. Israel tours to for disabled persons URL:
<http://www.israelandyou.com/israelHtoursHtoHforHdisabledHpersons/>

53. La Pedrera URL: <https://www.lapedrera.com/en>

54. Meet Breda: winner Access City Award URL:
<https://www.accessibletravelnl.com/blogs/MeetHBredaHwinnerHAccessHCityHAward>

55. Top 10 tips on inclusive tourism URL:
https://www.visitbritain.org/sites/default/files/vbHcorporate/top_10_tips_inclusive_tourism.pdf

56. Tourism for All URL: <https://www.tourismforall.co.uk>

57. Turismo accesible URL:
<http://act.gencat.cat/408/turismoHaccesible/?lang=es>

58. Turystyka osób niepełnosprawnych URL:
<http://wprawiamywruch.pl/?p=1264>
59. World Tourism Organization. A United Nations Specialized Agency
URL: <http://www2.unwto.org/>
60. Simon Darcy «Setting a research agenda for accessible tourism»
Copyright © CRC for Sustainable Tourism Pty Ltd 2006.